

ΤΟΜΟΣ Γ'. ΟΞΦΟΡΔΗ.
ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ (ΓΝΩ-
ΡΙΖΕ ΟΤΙ ΚΡΥΠΤΕΙΣ ΕΝ
ΣΑΥΤΩ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗ-
ΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΟΧ ΘΕ-
ΟΥ. ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΤΟΙ-
ΤΟ ΕΙΣ ΠΑΝΤ' ΑΛΛΟΝ).

Σύγγραμμα μηνιαίως εκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Β. Δρακούλη.

ΤΕΤΧΟΣ Θ'. ΣΕΠΤΕΜΒ.
ΔΕΝ ΤΠΑΡΧΕΙ ΦΡΑΓ-
ΜΟΣ ΜΕΤΑ ΕΤΣΟΥ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΟΤΕΛΕΤ-
ΘΕΡΙΑΣ ΕΙΜΗ Ο ΦΡΑΓ-
ΜΟΣ ΟΝ ΣΥ ΕΠΕΤΡΕ-
ΨΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙΣ.

Ἐρευνα

Oxford, 1908.

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ Κ. W. T. STEAD ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΘΝΟΣ.

Ἐν εἰς ἐξ ἐκείνων οἵτινες αἰσθάνονται ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διασημοτέρας ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου φυλῆς, παρακολουθῶ ἀγρύπνως τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Ὡς ἄγγλος σεμνύνομαι καὶ ἀγάλλομαι ὅτι ἐκδίδεται ἐπὶ βρεταννικοῦ ἐδάφους τὸσφ ἕξοχον ὄργανον τοῦ ἐλληνικοῦ γένους, τὸσαύτην εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐξασκοῦν. Ἡ Ἑλλάς αἰετοῦ διετήρησε προέξοχον θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης, εἶνε δὲ μοναδικὸν τὸ πλεονέκτημα ὅπερ χαίρει ἡ ἐλληνικὴ μεγαλοφυΐα, οἷον εἰ Κοσμοπολίτις Αὐτοκρατορία, νὰ πηγυῖ τὸ κέντρον τῆς δημοσιευτικῆς τῆς λειτουργίας ἐν οἰκωδήποτε μέρει τῆς ἐπιφανείας τοῦ κόσμου. Εὐελπιστῶ ὅτι ἡ ΕΡΕΥΝΑ θὰ συντελέσῃ εἰς ζωοποίησιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν ὑπανταχοῦ Γῆς διεσπαρμένων ἐλλήνων ὡς ἐνιαίας δυνάμεως καί, ὅπερ διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον ἔτι σπουδαιότερον, εἰς ἀφύπνισιν τῆς εὐθύνης τῶν ὡς ἐξανθρωπιστικοῦ παράγοντος. Πολλάκις ἐθαύμασα διὰ τὴν ἀραγε αἱ ἔνδοξοι ιδιότητες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος συγκινοῦσι τὸν λοιπὸν κόσμον περισσότερο παρ' ὅσον συγκινοῦσι αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας; Εἰς τὴν ὑπαρξιν δημοσιογραφικοῦ φύλλου οἷον ἡ ΕΡΕΥΝΑ, διορῶ σημεῖα ἅτινα ἐλπίζω νὰ εἶνε προανάκρουσμα κρείσσονος μέλλοντος, καὶ ἐγκαρδίως εὐχομαι ἵνα τὸ ἔργον αὐτῆς εὐδοκῆ. Εὐελπιστῶ ὅτι θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἀποτολήσω μίαν λέξιν ἐπὶ πολιτικοῦ θέματος. Ἐπὶ τέλος τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα φαίνεται προσεγγίζον εἰς διευθέτησιν. Εἶνε ὕβρις κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ, κατὰ τῆς θρησκείας καὶ κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὅτι ἐπὶ τριάκοντα ὄλα ἔτη ἐπετράπη ἵνα αἱ φυλετικαὶ ἀξιώσεις τῶν ἐλλήνων καὶ τῶν βουλγάρων καταστήσωσι τὴν Μακεδονίαν σφαγεῖον. Τῆς Εὐρώπης ὁ πόθος εἶνε νὰ δημιουργηθῇ στοιχειῶδες τι σύστημα εὐκόσμου διοικήσεως ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ φρονεῖ ὅτι δὲν ζητεῖ ὑπέρογκα ποιουμένη ἐκκλησίαν εἰς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς σλάβους νὰ θάψωσι τὸν πέλεκυν τῆς φυλετικῆς ἀντιπαθείας καὶ νὰ συνασπισθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματώσεως τοῦ πύθου τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Εἶνε λίαν φυσικὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες σεμνύνονται διὰ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις τῶν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι κάποτε λησμονοῦσι τὸ μέγα

ἀξίωμα Noblesse oblige. Ὅσφ μεγαλείτερος εἶνε ὁ πολιτισμὸς τῶν, ὅσφ εὐγενέστεροι τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν μάθησιν τὸσφ περισσοτέραν σύνεσιν καὶ ὑπομονὴν καὶ ἀνοχὴν ἀπεκδέχεται ἀπ' αὐτῶν ὁ κόσμος. Ἡ ἀπεινωσμένη ἀνησυχία πρὸς ἐξασφάλισιν ἐν Μακεδονίᾳ ἀμέσου πολιτικῆς ἐπικρατήσεως ἐνῶ εἶνε καταφανὲς ὅτι ἡ τοιαύτη τακτικὴ καθιστᾷ ἀναπόδραστον τὴν διαιώνισιν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, παράγει χειρίστην ἐντύπωσιν. Διὰ τὴν τάχα οἱ Ἕλληνες νὰ μὴ λάβωσι τὴν πρωτοβουλίαν νὰ προτείνωσιν ἄρσιν ἐχθροτήτων ἐν Μακεδονίᾳ, διὰ τὰ προσεχῆ πέντε ἢ δέκα ἔτη, διαρκούντων τῶν ὁποίων αἱ ἀντίπαλοι ἐθνικότητες νὰ χαίρωσιν ἐλευθερίαν ἐνεργείας, οὐδεμιᾶς ἐπιτρεπομένης εὐνοίας ἢ χάριτος ἕξωθεν; Ἐὰν τοιαύτη φιλικὴ πρότασις προερχομένη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἀπορριφθῇ ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἢ εὐθύνη ἐφεξῆς θὰ βαρύνῃ τὴν Σόφιαν καὶ ὄχι τὰς Ἀθήνας. Ἡ γενομένη ἐσχάτως συνεννόησις μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας παρέχει παράδειγμα ἐνταυτῷ καὶ παρότρυνσιν πρὸς συνομολόγησιν ὁμοίας συνεννοήσεως μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος. Βεβαίως τριάκοντα ἔτη ἀναρχίας ποικιλλομένης μετὰ σφαγῆν εἶνε ἄρκετὰ μακρὸς χρόνος ὥστε νὰ ἀποδείξῃ τὸ φρούδον τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν παλαιῶν μεθόδων. Ἐλπίζω ὅτι θὰ τύχω συγγνώμης διὰ τὴν ἀπροκάλυπτον ταύτην ἐκφρασιν πεποιθήσεως ἣτις δὲν εἶνε ποσῶς πεποιθήσις μόνου ἐμοῦ. Αἱ ἀδιάλλακτοι ἐχθρότητες τῶν δύο φυλῶν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου κρίνονται ὑπὸ πολλῶν ἐπαίοντων ἀξιοθρήνητον γεγονόσ, ἅτε ἀποτελοῦν τὸ μέγιστον πρόσκομμα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἀνατολῆς.

W. T. STEAD.

[Ἡ ΕΡΕΥΝΑ θεωρεῖ μεγάλην τιμὴν τῆς δημοσιεύουσα τὴν ἐκκλησίαν ταύτην τοῦ ἐξόχου ἄγγλου καὶ μεγίστου τῶν δημοσιογράφων τοῦ κόσμου. Ἡ ἀγαθὴ γνώμη ἦν διατρέφει περὶ τῶν προσπαθειῶν μας μαρτυρεῖ τὴν εὐκρίνειαν τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ αἰσθάνεται διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, διότι εἶνε μέρος τοῦ ἡμετέρου προγράμματος νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τὸν κόσμον πίστιν εἰς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα. Ὁ κ. Stead ἄγεται ὑπὸ ὁμοίων ἰδεωδῶν πρὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἡ θαυματουργὸς δράσις του εἶνε λίαν γνωστὴ ἢ ὥστε νὰ χρῆσθαι διεξηγήσεως ὄχι. Ἡ ἰσχὺς του ὡς εἰρηνοποιῶ μεταξὺ λαῶν, μεταξὺ κυβερνήσεων καὶ μεταξὺ μοναρχῶν εἶνε χαραγμένη μεγάλως γράμμασιν εἰς τὰ χρονικά τῆς συγχρόνου ἱστορίας, καὶ δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἰπωμεν ὅτι ὄλα πολιτικὰ γεγονότα συνετελέσθησαν χωρὶς νὰ προσηθῆ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐγράφη καὶ ἐστοιχειοθετήθη πρὸ τῆς ἐν Τουρκίᾳ μεταπολιτεύσεως. Δὲν εἶνε ἐπαμένως ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ μετὰ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν, ἀλλ' ἡ μεγάλη προσωπικότης τοῦ κ. Stead εἶνε ἀποχρῶσα δικαίολογία τῆς δημοσιεύσεώς του.]

αὐτῶν ἰδιωτικῆ τις καὶ ἀνεπίσημος συνέντευξις μεταξύ τοῦ κ. Stead καὶ τῶν ὑπευθύνων συντελεστῶν των. Διὰ τοῦτο τὸ μνημῆμα του τοῦτο πρὸς τὸ ἑλληνικὸν γένος δέον νὰ ἐκτιμηθῇ προσηκότως ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν εὐθύνην νὰ διευθύνωσι τὸ ἔθνικόν φρόνημα. Εἶνε λίαν ἀληθές ὅτι ὁ ἐσφαλμένος παρ' ἡμῶν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ἀπεξένωσεν τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἰσχυρῶν συνηγόρων. Εὐκαιρία ἀφθονος ἐδόθη ἡμῖν νὰ ἀποδείξωμεν τάσεις μᾶλλον ἐν ἁρμοσίᾳ πρὸς τὰ σύγχρονα ἰδεώδη καὶ πρὸς τὰς ἀνθρωπιστικὰς μεθόδους, νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι εἴμεθα ἔργῳ καὶ οὐχὶ λόγῳ ἐξανθρωπιστικῆ δυνάμεις. Ἄλλ' ἀπ' ἐναντίας ἠσπασθήμεν τὰς μικροδιπλωματικὰς ἐνεργείας ἀνατολικῆς φύλης, ἐμβαλόντες οὕτω τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν ὑπόνοιαν ὅτι δὲν ἐνοικεῖ ἐν ἡμῖν ὁ γνήσιος ἑλληνικὸς χαρακτήρ, ὃν οἱ λαοὶ θὰ ἐπιπτον γονυκλινεῖς νὰ λατρεύσωσι εἰποτε ἀνεκάλυπτον αὐτῶν ἐμπνέοντα τὰς ἐνεργείας μας. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ ἔχουν ἐτοιμὴν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν κ. Stead ὅτι ἀκριβῶς εἰς τοῦτο ἀφορῶμεν, εἰς τὴν διαίωσιν μᾶλλον τῆς τουρκικῆς διοικήσεως ἐν Μακεδονίᾳ παρά εἰς ἐκβουλγαρισμὸν τῆς χώρας. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν νὰ μιμώμεθα τὴν τακτικὴν τῶν βουλγάρων, θὰ ἦτο ἀνδρικὸν καὶ ἑλληνικὸν νὰ κηρυχθῇ παρρησία εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι προτιμῶμεν τὴν Μακεδονίαν τουρκικὴν παρά βουλγαρικὴν. Ἡ Εὐρώπη θὰ μᾶς ἐνδοί τότε καὶ θὰ μᾶς ὑπελόγιζεν ὡς ἔθνος ἔχον τὸ θάρρος τῶν πεποιθήσεών του. Θὰ μᾶς ἐθαύμαζεν ὡς ἀποφασισμένους νὰ διεκδικήσωμεν ἀνδρικῶς τὸ ἀνήκον ἡμῖν ὡς Ἕλληνες, ὅχι ὑποῦλως ὡς βούλγαροι. Ἐξ ὅλων ὁμως τῶν ἑλλήνων τῶν γραψάντων χειμάρους λόγων περὶ τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος οὐδεὶς ἔσχε τὴν εὐτολμίαν νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ τουρκικὴ διοίκησις εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος προτιμότερα πάσης ἄλλης λύσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι πᾶσα ἄλλη λύσις θὰ ἰσοδυναμῆι πρὸς σφάγιασιν ἑλληνικῶν συμφερόντων. Τίς ὁμως ἐγγνώσκει ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπωφελεῖτο τῆς ἀναβολῆς, ὅπως κατορθώσῃ νὰ ἀποβῇ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἢ ἀναβαλλομένη λύσις; Τίς δύναται νὰ βασισθῇ ἐπὶ πολιτευτῶν οἷοι οἱ ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐπὶ διπλωματῶν οἷοι οἱ Ἕλληνες; Μήπως δὲν εἶνε οἱ αὐτοὶ οὗτοι οἵτινες ἔδρασαν τοιοῦτοτρόπως ὥστε νὰ ὑπάρχῃ σήμερον μακεδονικὸν ζήτημα, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ δημιουργηθῇ ἐὰν εἶχον σύνεσιν καὶ γνώσιν; Ποῦ εἶνε οἱ ἄνδρες οἵτινες θὰ ἐπειθον δι' ἔργων τὸν κόσμον ὅτι οὐδεμία λύσις τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος εἶνε δυνατὴ ἄνευ τῆς ἰκανοποιήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ παράγοντος; ὅτι ὁσῶδῆποτε καὶ ἂν ὑστερῇ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς οὐχ ἦττον οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον εἶνε ἡ μόνη ἐξανθρωπιστικῆ δυνάμις ἐν τῇ ἐγγυῆ Ἀνατολῆς; ὅτι ἡ μεταμόρφωσις τῆς Κρήτης ὑπὸ τὸν ζαϊμικὴν διοίκησιν εἶνε μία τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου; ὅτι μία συνεννόησις μεταξὺ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν πρὸς εἰρήνευσιν τῆς Μακεδονίας, θὰ ἦτο ἐφικτὴ ἐὰν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις δὲν ἐπεμελοῦντο νὰ τὴν ἐμποδίσωσιν; ὅτι οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦ ἡ διευθέτησις ἢ διανοεῖται ἢ εὐρωπαϊκὴ Συναυλία, δὲν δύναται νὰ παραβλέψῃ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μακεδονία εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικὴ; ὅτι ἡ Ἑλλὰς ποθεῖ τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Βουλγαρίας, ὅχι ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ λόγῳ ἑλληνικοῦ ἱσποτισμοῦ ποθοῦντος πᾶν ὅ,τι τείνει νὰ προαγάγῃ τὴν εὐημερίαν παντὸς ἔθνους; ὅτι τέλος οἰαδῆποτε διευθέτησις ἀποκλείουσα τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν θὰ ἀπτεστρατεύετο κατὰ τῶν ἀρίστων συμφερόντων τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ποῦ εἶνε ἡ πηγὴ ἐξ ἧς τοιαύτη θὰ ἐπήγαγε κατήχησις εἰς τὰ ἔθνη;]

Τὸν μῆνα τοῦτου συγκροτεῖται ἐν Ὁξφόρδῃ τὸ τρίτον διεθνὲς Συνέδριον πρὸς ἔρευναν τῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν. Πρόεδροι αὐτοῦ εἶνε ὁ καθηγητὴς τῆς ἀνθρωπολογίας Tylo, ὁ σὶρ A. C. Lyall, καὶ

ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας Percy Gardner. Τὸ Συνέδριον διαιρεῖται εἰς ἐννέα τμήματα, ἢτοι εἰς τὰς ἐξῆς ὀκτὼ κατηγορίας θρησκειῶν τοῦ Μεξικοῦ καὶ Περού· τῆς Κίνας καὶ Ἰαπωνίας· τῶν αἰγυπτίων· τῶν σημιτῶν· τῆς Ἰνδίας καὶ τοῦ Ἰράν· τῶν ἐλλήνων καὶ τῶν ῥωμαίων· τῶν γερμανῶν, κελτῶν καὶ σλαύων· τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· καὶ γενικῶς εἰς τὸ τμήμα τῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν. Μελέται θ' ἀναγνωσθῶσιν ἀγγλιστί, γαλλιστί, γερμανιστί καὶ ἰταλιστί, ὑπὸ διαφόρων ἐρευνητῶν, θὰ ἔχωσι δὲ αὐστηρῶς ἱστορικὸν χαρακτήρα, παντὸς δογματισμοῦ ἀπαγορευομένου. Ἀναφέρω ἐνταῦθα ὀλίγα μόνον ἐκ τῶν πολλῶν θεμάτων ἅτινα θ' ἀπασχολήσωσι τὸ Συνέδριον. Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Συγκριτικῆς θρησκείας· αἱ σχέσεις τῆς μαγείας πρὸς τὴν θρησκείαν· ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν σωματείων τοῦ ἰσλαμισμού καὶ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων τοῦ μεσαιωνικοῦ χριστιανισμοῦ· τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον παρὰ Πλάτωνι· τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τοῦ μεσαιῶνος· ἠθικαὶ ἀνελίξεις τοῦ προχριστιανικοῦ ἰουδαισμοῦ· ἡ θρησκευτικὴ ἐπιρροή τῆς ἀστρολογίας ἐν τῷ ἀρχαίῳ ῥωμαϊκῷ κόσμῳ· γνώσις καὶ διαίθησις κατὰ τὸν βουδδισμόν· τί ἐξεπλήρωσεν ὁ χριστιανισμός; ἡ σημασία τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς ἐσχατολογίας· ἡ Τύχη καὶ οἱ ἀγωνιοὶ θεοί· ὁ Ὀρφεὺς καὶ ἡ ἰχθυολατρεία· αἱ θρησκείαι τῆς Κρήτης· ἡ ἡλιολατρεία καὶ αἱ ἀνθρώπινα θυσίαι παρ' Ἕλλησι· ζητήματα ἀφορῶντα τὰς διονυσιακὰς τελετὰς τῆς θυσίας· ἡ σημασία τῆς λατινικῆς λέξεως religio· ἐθνολογία τῆς Γαλιλαίας, ἢτο ὁ Ἰησοῦς ἑβραῖος; σχέσεις μεταξὺ τῆς θρησκείας τῶν αἰγυπτίων καὶ τῆς τοῦ Μίνωος· κοινωνολογικαὶ ἀπόψεις τῆς ἱστορίας τῆς θρησκείας· θεμελιώδεις τινὲς ἀρχαὶ τῆς θρησκείας τοῦ Ζοροάστρου· πρυτανεύουσαι ἰδέαι τῆς ἑλληνο-ῥωμαϊκῆς μαγείας· ἡ καταγωγὴ τῆς θρησκείας· οἱ δρυῖδαι ὑπὸ τὸ φῶς προσφάτων θεωριῶν· βουδδιστικὴ θρησκευτικὴ καλλιτεχνία· ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαιοτέρων αἰγυπτιακῶν δυναστειῶν· χειρόγραφα καὶ ἐγκόλπια τοῦ σουφισμού· πίστεις περὶ μεσιῶν παρὰ τοῖς ἀμερικανοῖς ἰνδοῖς· ἡ ἐπίδρασις τῆς βαβυλωνικῆς θρησκείας ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Συρίας· οἱ λόγοι τῶν πρώτων ἀποστόλων τοῦ βουδδισμού· τὸ δαιμόνιον παρὰ στωϊκοῖς· ἡ μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Δαμασκού· ὁ Βεχαισμός.

Ἡ ἰδέα τῆς συγκροτήσεως παγκοσμίων συνεδρίων ἀφορῶντων τὴν ἔρευναν τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος εἶνε χαρακτηριστικὴ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἡ προκύψασα πρὸ εἰκοσιπενταετίας θεοσοφικὴ σχολὴ κατώρθωσε νὰ ὑποστηρίξῃ ἐπιτυχῶς τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὑπολαυθάνει ἐνότῃς ὅλων τῶν θρησκευτικῶν συστημάτων, ἰκανὴ νὰ ληφθῇ ὡς βᾶσις τῆς ὁλοῦν προκυμαίνουσας νέας ψυχολογικῆς ἐπιστήμης ἢ ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ.

ΑΡΘΡΟΝ ΕΠΙΤΗΔΕΣ ΓΡΑΦΕΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΤΝΑΝ
ΤΠΟ ΤΟΥ ΔΙΑΠΡΕΠΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΥ.

HOWARD WILLIAMS.

(Μέρος δεύτερον.)

Ἀποχαιρετίζοντες τὸν κορυφαῖον τῆς Νέας Κωμωδίας παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Μένανδρος εἶνε εἰς τῶν τριῶν ἐλλήνων συγγραφέων τῶν διακριθέντων ἐκ τοῦ ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου. Ὁ στίχος τοῦ Μενάνδρου

Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ δμιλίαι κακάι

ἐξ ὅλης τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως εἶνε ὁ γνωστότατος εἰς τὴν πλειονότητα τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ὀλίγοι ὅμως τῶν ὁποίων γνωρίζουσι τὴν προχριστιανικὴν προέλευσίν του.

Ἀλλὰ τὴν πληρεστέραν αὐτοῦ ἔκφρασιν καὶ ἀνάπτυξιν ὁ ἐλληνικὸς ἀνθρωπισμὸς εὕρισκει εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου ὅστις εἶνε εἰς τῶν πολυτιμοτέρων ἅμα καὶ ἐπιφανεστέρων ἠθικῶν διδασκάλων. Γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου μ.Χ. αἰῶνος ἐδημοσίευσεν τὰ κυριώτερα ἔργα του πιθανῶς περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ. Διαρκούσης τῆς ὀπωσοῦν μακρᾶς διαμονῆς του ἐν Ῥώμῃ ἐξεφώνησε σειρὰν διαλέξεων εἰς ἃς παρέστησαν πολλοὶ τῶν ἐπιφανεστέρων κατοίκων τῆς πρωτεύουσας τοῦ λατινικοῦ κράτους. Αἱ διαλέξεις αὗται ἀπετέλεσαν, φαίνεται, τὴν βᾶσιν, ἂν μὴ τὴν ὅλην ὕλην τῶν κυριωτέρων ἠθικῶν μελετῶν του.

Ἐξ ὅλων τῶν προϊόντων τοῦ καλάμου του, οἱ περίπυστοι αὐτοῦ Βίοι Παράλληλοι (ἐν οἷς εἰς ἕλλην καὶ εἰς λατῖνος δημοφιλῆς ἥρωος σκιαγραφοῦνται συγκριτικῶς πρὸς ἀλλήλους) εἶνε τὸ μάλιστα ἀναγνωσκόμενον σύγγραμμα αὐτοῦ. Εἶνε πράγματι τὸ μόνον προῖον τῆς ἐλληνικῆς λογογραφίας ὅπερ κατέκτησε τὴν πρωτίστην εὐνοίαν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην—ὄχι τόσον ἕνεκα τοῦ ἀνθρωπιστικωτέρου πνεύματος, ὅπερ ἐμφυχοῖ τὴν ὅλην συγγραφὴν καὶ προσδίδει εἰς αὐτὴν τὴν ὑψίστην ἀξίαν της, ὅσον ἕνεκα τῆς γραφικῆς καὶ παραστατικῆς προσωπογραφίας, καὶ τοῦ ἐκτάκτως γοητευτικοῦ καὶ γλαφυροῦ ὕφους του. Ὀλίγοι εἰσὶν οἱ βιογράφοι, εἴτε ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις εἴτε ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, οἱ ἐκδηλώσαντες τοσαύτην συμπάθειαν πρὸς τὴν Ἀνωτέραν Ἠθικὴν. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι διὰ πάντας ὅσοι ἐμφοροῦνται δικαιοτέρου φρονήματος, οὐδεὶς τῶν πλουταρχείων ἠρώων ὑπερβαίνει λόγῳ ἐνδιαφέροντος καὶ λόγῳ ἀξίας τοὺς μεγάλους δημοκρατικούς εὐπατρίδας Τιβέριον καὶ Κάιον Γράκχον—“ἀπάντων Ῥωμαίων εὐγενεστάτους” (ἵνα τροποποιήσωμεν τὴν λίαν γνωστὴν σαιξπήρειον ἐτυμηγορίαν) οὔτινες ἔπασαν θύματα τοῦ φόβου καὶ τοῦ μίσους τῆς ἰδιοτελοῦς Ὀλιγαρχίας συνεπεῖα τῆς σπανίας δικαιοφροσύνης των καὶ τοῦ μεγάλου οἴκτου των διὰ τὰς δεινὰς καταθλίψεις καὶ ἀθλιότητας τῶν περιφρουομένων ἐργατικῶν

τάξεων. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀριστείδου ὁ βιογράφος λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἐξῆς βαρυσήμαντον παρατήρησιν: “Ὅθεν, ἀνὴρ πένης καὶ δημοτικός, ἐκτῆσατο τὴν βασιλικωτάτην καὶ θειοτάτην προσηγορίαν τὸν Δίκαιον· ὁ τῶν βασιλέων καὶ τυράννων οὐδεὶς ἐξήλωσεν· ἀλλὰ πολιορκηταὶ καὶ κεραυνοὶ καὶ νικῆτορες, ἔνιοι δὲ ἀετοὶ καὶ ἰέρακες ἔχαιρον προσωγορευόμενοι—τὴν ἀπὸ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες.” Τονίζων ὅτι ὀφείλουεν φόρον εὐσπλαγχνίας εἰς τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα, ἅτινα εἶνε σύντροφα καὶ συμπράκτορα ἡμῖν ἐξεικονίζει (ἐν τῷ Θεμιστοκλει του) μὲ πολὺ αἰσθημα, τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἐγκαταλειφθέντων ἵππων, κυνῶν καὶ ἄλλων, ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, φεύγοντος, κατεσπυεσμένως τοὺς πέρσας εἰσβολεῖς. “Ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζῶων ἐπικλώσα (συγκινητικὴ) γλυκυθυμία, μετ' ὠρυγῆς καὶ πόνου συμπαραθεόντων ἐμβαίνουσι τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσι.” Προχωρεῖ δὲ ἀφηγούμενος μὲ πολλὴν στοργὴν τὴν κακοδαίμονα τύχην τοῦ κυνός, οὗ κύριος ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Περικλέους καὶ ὅστις ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸν κύριόν του, καὶ ἐξηκολούθησε κολυμβῶν καθ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν παραπλεύρως τοῦ πλοίου του, μέχρις αὐτῆς τῆς Σαλαμίνας, κατορθώσας νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν ἵνα μόνον ἐκπνεύσῃ ἐξ ἐξαντλήσεως εἰς τοὺς πόδας του. Οὕτω ἐπίσης καὶ ἐν τῷ Κάτωνι αὐτοῦ, ὁ βιογράφος του ἐπιτιμᾷ τὴν τραχύτητα (ἵνα μὴ μεταχειρισθῶμεν αὐστηροτέραν λέξιν) τοῦ κήνσορος διὰ τὴν στάσιν του πρὸς τὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ἀνθρώπινα τε καὶ ὑπανθρώπινα ὄντα. Ὁ Κάτων ἦτο ὁ προσφιλεῖς τύπος ἥρωος τῶν τε Ῥωμαϊκῶν καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων, ἀλλ' ὁ Πλούταρχος ψέγει αὐτὸν ὡς ἔνοχον τῆς “εὐτελείας καὶ ἀγενείας ἐκείνης ἣτις πιστεύει ὅτι μόνος δεσμὸς μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου εἶνε τὸ ἐνστικτον ἢ ἡ ἀνάγκη.” “Ἄλλ' ἢ χρηστότης—προσθέτει—κινεῖται εἰς σφαίραν εὐρυτέραν τῆς [οὕτωςι καλουμένης] δικαιοσύνης. Αἱ νομικαὶ ὑποχρεώσεις φθάνουν μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἢ καλωσύνη καὶ ἐπιείκεια δέον νὰ ἐπεκτείνωνται εἰς τὰ ἄκακα ὄντα παντὸς γένους. Αὐταὶ δὲ εἶνε ἀρεταὶ αἵτινες πάντοτε ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὸ στήθος γενναίου καὶ χρηστοῦ ἀνδρὸς ὡς ῥύακες ἐκπηγάζουν ἀπὸ πηγῆν ζώσαν. Ὁ χρηστὸς ἐπιμελεῖται τῶν ἵππων του καὶ τῶν κυνῶν του, ὄχι μόνον ἐνόσφ εἰσὶ νεοί, ἀλλὰ καὶ ὅταν γηράσωσι καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐργασθῶσιν. Οὕτω ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ἐπεράτωσαν τὸν ναὸν τοῦ Ἑκατομπέδου, ἀπέδωκαν ἐλευθερίαν διὰ παντὸς εἰς τὰ ζῶα τὰ συμπράξαντα εἰς τὸ ἔργον, καὶ ἀφήκαν αὐτὰ νὰ βόσκωσι τοῦ λοιποῦ ἐλεύθερα πάσης περαιτέρω ὑπηρεσίας. Ἀναμφιβόλως οὐδὲν δικαίωμα ἔχομεν νὰ μεταχειρισθῶμεθα ἐμφυχα ὄντα ὡσανεὶ ἦσαν σάνδαλα ἢ οἰκιακὰ σκευὴ ἅτινα

ἀφοῦ κατατριβῶσιν ἐκ τῆς χρήσεως, τὰ ἀπορρίπτομεν. Καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον χάριν τῆς ἕξεως τῆς ἀγαθοφροσύνης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀξίζει νὰ εἴμεθα εὐσπλαγχνοὶ πρὸς τοὺς ἀδυνάτους δούλους μας. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν θὰ ἐπώλουν βοῦν ἐργασθέντα δι' ἐμέ, πολὺ ὀλιγώτερον θὰ ἀπέπεμπον χάριν ὀλίγου χρήματος δούλον γηράσαντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μου. Διότι διὰ τὸν ἀτύχη αὐτὸν ἢ ἀποπομπὴ θὰ ἦτο ἐπιβλαβὴς ὅσον καὶ ἡ ἐξορία, ἀφοῦ οὐδεὶς θὰ τὸν ἠγόραζεν. Ἐντούτοις ὁ Κάτων ὡσανεὶ ἐσεμνύετο ἐπὶ τοιαύτῃ διαγωγῇ, μᾶς λέγει ὅτι ὅταν ἦτο Ἰππᾶτος ἐγκατέλειψε τὸν πολεμικὸν ἵππον τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ ἵνα οἰκονομήσῃ τὸν ναῦλον! Ἐὰν τοιαῦτα πράγματα εἶνε ἐνδείξεις μεγαλείου ἢ μικρότητος ψυχῆς, ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ." Ἐν παρόδῳ ἐπιτρέπεται νὰ ἐγείρωμεν τὸ ζήτημα πόσοι κύριοι ἀνθρωπίνων—ἵνα μηδὲν εἴπωμεν περὶ ὑπανθρωπίνων—δούλων ἐν τῇ Χριστιανωσύνῃ ἐνεφορήθησαν ποτὲ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου αἰσθήματος ὅπερ ἐνταῦθα ἐκφράζει ὁ μὴ Χριστιανὸς ἠθικολόγος;

Ἄλλὰ πρέπει νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἀμέσως ἠθικῶν μελετῶν του, αἵτινες διακρίνουσι τὸν συγγραφέα τῶν Παραλλήλων Βίων ὡς τὸν ἀνθρωπικώτατον τῶν ἐλλήνων διδασκάλων—μὲ τὴν ἐξαίρεσιν ἴσως τοῦ Πυρρφυρίου. Μέγα μέρος τῶν πολυαριθμῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ὑπὸ τὸν προσημειωθέντα τίτλον, ἀποδιδόμενα εἰς αὐτόν, δὲν εἶνε ἰδικὰ του οὔτε εἶνε ἀξία αὐτοῦ. Πράγματι δὲν ἀξιούσι νὰ θεωρῶνται ἠθικά, διότι εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπλῶς ἐλαφραὶ φιλολογικαὶ ἢ ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι.

Ἀπὸ τὰ ὁμολογούμενα, τὰ πολυτιμότερα καὶ σπουδαιότατα εἶνε Περὶ Σαρκοφαγίας (πρῶτον καὶ προέξοχον), Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι (ὅπερ ἄλλως καὶ Γρύλλος καλεῖται), Δόγος περὶ τῆς παιδείας, Πολιτικὰ παραγγέλματα, Ὑγιεινὰ Παραγγέλματα, Περὶ τοῦ Δικαίου, Περὶ τῆς ἠθικῆς Ἀρετῆς. Ὁ ἕξοχος καὶ φιλοσοφικώτατος ἄγγλος ἱστοριογράφος Λέκνυ βεβαιοῖ ὅτι ἐπὶ δεκαῆξ αἰῶνας οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεὺς ἔδειξε τοιοῦτον ὕψος ἠθικῆς ἀντιλήψεως. Ἡ βεβαίωσις αὕτη, λαμβανομένη ἐν ἀναφορᾷ, ἰδίως, πρὸς τὸ Περὶ Σαρκοφαγίας καὶ πρὸς τὴν Χριστιανωσύνην, εἶνε λίαν δικαιολογημένη, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μονταίγνιος, καὶ ὁ Σαρρὸν (ἐν τῇ ἀξιοσημειώτῳ πραγματεῖᾳ του De la Sagesse), συνηγοροῦντες τὸσφ εὐγλώττως ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ὑπανθρωπίνων ὄντων, δὲν ἐστιγμάτισαν τὰς βαρβαρότητας τοῦ σφαγείου τὸσον διαθέρμως ὅσον ὁ Ἕλλην ἠθικὸς φιλόσοφος τοῦ πρώτου αἰῶνος. Ἄλλ' ὁ ἄγγλος ἱστοριογράφος παραδόξως παρέλειψε νὰ τάξῃ μετὰ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἄλλους τινὰς Ἕλληνας. Ἐκατὸν πενήκοντα ἔτη μετὰ τὸν Πλούταρχον ὁ διακεκριμένος πλατωνιστῆς Πορφύριος ἔγραψε τὸ ἐξίσου εὐγλωττον καὶ σοφὸν ἔργον Περὶ Ἀποχῆς ὅπερ

εἶνε διαμαρτυρία κατὰ τῶν φρικαλεοτήτων ἀς συνεπάγεται ἡ βάρβαρος ἕξις τῆς κρεοφαγίας: Καὶ ὁ Κλήμης δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐστιγμάτισαν αὐτὴν εὐγλώττως καίτοι ὄχι τὸσον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἀπάνθρωπον αὐτῆς. Τὸ παρὰ φύσιν αὐτῆς διетρανῶθη ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν τοῦ Πλουτάρχου, ὡς βεβαιούμεθα ἀπὸ χωρία τοῦ Κλήμεντος καὶ τοῦ Πορφυρίου, καὶ εἶνε τὸσφ μᾶλλον ἀξιοθρήνητου ὅτι ἀπωλέσθησαν τοιαῦτα ἑλληνικὰ ἔργα ὑψηλῆς ἠθικῆς καὶ φιλοσοφίας καθόσον ἡ ἀπώλεια πιθανῶς προῆλθεν ἐξ ἀντιπαθείας πρὸς αὐτὰ τῶν χριστιανῶν ἀντιγραφῶν τοῦ μεσαιῶνος. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τῶν εἰρημένων ἐλληνικῶν ἔργων πηγάζει ἐκ τυχαίας μνείας αὐτῶν εἰς τὰ συγγράμματα ἄλλων. Μεταξὺ τῶν ἔργων ὧν γίνεται τοιαύτη μνεία εἶνε τὸ Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου τοῦ Πολέμωνος (315 π.Χ.) ὅστις ἦτο εἰς τῶν πρώτων διαδόχων τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ προεδρείᾳ τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπίσης τὸ τοῦ προκατόχου του Ξενοκράτους Περὶ τροφῆς ἐμψύχου. Ὁ Θεόφραστος, μαθητῆς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ προεδρείᾳ τοῦ Λυκείου ἔγραψε Περὶ ζῶων φρονήσεως καὶ ἠθους, εἰς δὲ τὸ Περὶ Εὐσεβείας ὁ μέγας περιπατητικὸς στιγματίζει ἰδίως τὰς αἰματηρὰς θυσίας "μὴ θύειν τὰ ἐμψυχα τοὺς τῷ ὄντι εὐσεβεῖν ἐθέλοντας." Ἐλέχθη μάλιστα ὅτι τὴν περιώνυμον Περὶ Ἀποχῆς μελέτην ἐνέπνευσε κατὰ μέγα μέρος ὁ συγγραφεὺς τῶν Χαρακτήρων. Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, ἔτι μείζων ἀναδείκνυται ἡ ἀξία τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης συμβολῆς εἰς τὴν ὑψηλὴν ἠθικὴν. Πρώτιστον μεταξὺ τῶν ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου εἶνε τὸ προσημειωθὲν καὶ λίαν περιώνυμον Περὶ Σαρκοφαγίας. Εἶνε προέξοχον πάντων τῶν ὑπερτέρων προϊόντων τῆς ἐλληνικῆς διανοίας μέχρι, ὡς εἴπομεν, τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Περὶ Ἀποχῆς, ἀλλ' οὐδ' ὑπὸ τούτου ὑπερτερηθὲν ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ἠθικῆς ἀγανακτήσεως καὶ ὡς σταυροφορία κατὰ τῶν ἀπανθρωπιῶν τοῦ σφαγείου. Οὔτε τὰ ἀναριθμητὰ ἀντικρεοφαγικὰ συγγράμματα τοῦ παρόντος καὶ τοῦ προηγουμένου αἰῶνος ὑπερέβησαν τὸ ὕψος τῆς πλουταρχείου πραγματείας. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγκριτικὴν ἀνατομίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν, αἱ νεώτεραι αὐταὶ ἐπιστῆμαι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐν πᾶσιν, ἐντούτοις καὶ κατὰ τοῦτο ὁ Πλούταρχος ἀποδείκνυται διαισθανθεὶς καὶ προμαντεύσας τὰ θεμελιώδη γεγονότα αὐτὰ καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ὄν δὲν ἐπλάσθη σαρκοφάγον. Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ παραθέσωμεν τὴν ἐξῆς εὐγλωττον περικοπὴν δι' ἧς ὁ Πλούταρχος καταμέμφεται τὸν κρεοφαγικὸν κόσμον. "Τί καταψεύδεσθε τῆς Γῆς ὡς τρέφει μὴ δυναμένης τί τὴν θεομοφόρον ἀσεβεῖτε Δήμητραν, καὶ τὸν ἡμερίδην καὶ μελιχίου ἀισχύνετε Διόνυσον, ὡς οὐχ ἱκανὰ παρὰ τούτων λαμβάνοντες; Οὐκ αἰδεῖσθε τοὺς ἡμέ-

ρους καρπούς αίματι καὶ φόνῳ μινύοντες; Ἄλλὰ δράκοντας ἀγρίους καλεῖτε καὶ παρδάλεις καὶ λέοντας, αὐτοὶ δὲ μαιοφονεῖτε εἰς ὠμότητα καταλιπόντες ἐκείνοις οὐδέν· ἐκείνοις μὲν γὰρ ὁ φόνος τροφή, ὑμῖν δὲ ὕψον ἐστίν. Ἄλλ' οὐδὲν ὑμᾶς δυσωπεῖ—οὐ χροῶς ἀνθηρὸν εἶδος, οὐ φωνῆς ἐμμελοῦς πιθανότης, οὐ πανουργία ψυχῆς, οὐ τὸ καθάριον ἐν διαίτῃ καὶ περιττὸν ἐν συνέσει τῶν ἀθλίων· ἀλλὰ σαρκιδίου μικροῦ χάριν ἀφαιρεῖσθε ψυχῆς ἥλιον· εἶτα ἄς φθέγγεται καὶ διέτρεσε φωνὰς ἀνάρθρους εἶναι δοκεῖτε—οὐ παραιτήσεις καὶ δεήσεις καὶ δικαιολογίας ἐκάστου.” Ὅσον ἀφορᾷ τὰς φρικώδεις ἀπανθρωπίας εἰς ἃς ὑποβάλλονται τὰ δυστυχῆ θύματα τοῦ σφαγείου, αἱ ἐξεικονίσεις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος ἠθικολόγου εὐκόλως ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰς χριστιανικὰς ἡμῶν χώρας, μεθ' ὅλην τὴν πάροδον δεκαοκτῶ αἰώνων πάντοτε ἀκμάσασαι ἀπαρακώλυτοι ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ὑπὸ τῆς θρησκείας. “Οἱ μὲν εἰς σφαγὴν ὑῶν ὠθύντες ὀβελούς διαπύρους ἵνα τῇ βαφῇ τοῦ σιδήρου περισβεννύμενον τὸ αἷμα καὶ διαχεόμενον τὴν σάρκα θρύψῃ καὶ μαλάξῃ· οἱ δ' οὐθασί συῶν ἐπιτόκων ἐναλλόμενοι καὶ λακτίζοντες ἵνα αἷμα καὶ γάλα καὶ λύθρον ἐμβρύων ὁμοῦ συμφθαρέντων ἐν ὠδίσιν ἀναδεύσαντες, ὧ Ζεῦ καθάρσιε, φάγωσι τοῦ ζώου τὸ μάλιστα φλεγμαῖνον. Ἄλλοι γεράνων ὄμματα καὶ κύκνων ἀπορράψαντες καὶ ἀποκλείσαντες ἐν σκότει πιαίνουσιν, ἀλλοκότοις μίγμασι καὶ καρυκείαις τισὶν αὐτῶν τὴν σάρκα ὀψοποιούντες.”

Ὁ Γρύλλος εἶνε λίαν ἀξιοσημείωτος καὶ λίαν εὐφυῆς διεκδίκησις τῶν ὑπανθρωπίνων ὄντων ὡς κεκτημένων διανοητικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα, ἅτινα οἰκειοποιεῖται τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς δῆθεν ἀνήκοντα εἰς αὐτὸ ἀποκλειστικῶς, καί, ἐὰν ἡ καθαρὰ ἀλήθεια πρέπει νὰ λεχθῇ, κεκτημένων πράγματι ἀνώτερα τινα χαρακτηριστικά. Ἡ διάσημος αὕτη διεκδίκησις εἶνε ὑπὸ τύπον διαλόγου μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ ἐνὸς τῶν ἐταίρων του μεταμορφωθέντος ὑπὸ τῶν μαγικῶν ποτῶν τῆς Κίρκης, ἐχρησίμευσε δὲ ὡς πρότυπον εἰς τοὺς συγχρόνους μαθητὰς τοῦ Ἑλληνος ἠθικολόγου, ἰδίως εἰς τὸν Μονταγνιὸν καὶ εἰς τὸν Σαρρόν. Εἰς τὰ ἔντονα διαβήματα ἅτινα ποιεῖται ὁ πολύμητις Ὀδυσσεὺς πρὸς παλινόρθωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, τοῦ μεταμορφωθέντος ἐταίρου μεγάλην οὐτος ἀντιτάσσει ἀντίρρησην, καὶ δίδει ἰσχυροὺς λόγους διὰ τὴν κατὰ τὰ φαινόμενα παράλογον ἀρνησίαν του, μὴ διστάζων νὰ κάμῃ καὶ ἐνλοῦς οὐχι κολακευτικούς ὑπαινιγμούς ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ γηραιοῦ ἀρχηγοῦ του. Προβαίνει εἶτα εἰς ἀπαρίθμησιν ἐνδείξεων τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς, καὶ καταλήγει, ἐν ἀληθῶς πλουταρχεῖῳ πνεύματι, εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀναμφισβητήτως τὸ ἀνθρώπινον ζῶον εἶνε ὑποδεέστερον ὑπὸ διαιτητικὴν ἔποψιν. Σχεδὸν μὲ τὰς αὐτὰς φράσεις ἄς μεταχειρίζεται μετὰ πάροδον μακρῶν αἰώνων ὁ Βυφφών, ὁ Γρύλλος

καταμέμφεται τῶν τέως ὁμοίων του διὰ τὴν ἀδηφάγον παντοφαγίαν των. “Μόνος γέγονε τῶν ὄντων πανφάγον καὶ σαρξὶ χρῆται πρῶτον ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀπορίας οὐδ' ἀμηχανίας, ὧ πάρεστιν αἰεὶ καθ' ὥραν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἀπὸ φυτῶν καὶ σπερμάτων τρυγῶντι καὶ λαμβάνοντι καὶ δρεπομένῳ, μὴ κάμνειν διὰ πλῆθος· ἀλλ' ὑπὸ τρυφῆς καὶ κόρου τῶν ἀναγκαίων, βρώσεις ἀνεπιτηδεῖους καὶ οὐ καθαρὰς, σφαγαῖς ζῶων μετερχόμενος, πολὺ τῶν ἀγριωτάτων θηρίων ὠμότερον· οὔτε τι πτηνὸν οὔτε τι νηκτόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὔτε χερσαίου ἐκπέφευγε τὰς ἡμέρους δὴ λεγομένας ὑμῶν καὶ φιλοξένους τραπέζας!” Ὡς τελικὸν ἀποτέλεσμα τῶν διαλογισμῶν οἷτινες τὸν ἀπησχόλησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μὴ ἀνθρωπίνης ὑπάρξεώς του καὶ πείρας του, ὁ Γρύλλος ὁμολογεῖ: “θαυμάζω τοὺς λόγους ἐκείνους οἱς ἀνεπειθόμην ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ἄλογα καὶ ἀνόητα πάντα ζῶα, πλὴν ἀνθρώπου, νομίζειν” προμαντεύων δέ, τρόπον τινά, τὴν θεωρίαν τοῦ Δάρβιν βεβαιοῖ, “οὐκ οἶμαι ζῶου πρὸς ζῶον ἀπόστασιν εἶναι τοσαύτην ὅσον ἀνθρώπου ἀνθρώπου τῷ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεῦειν ἀφέστηκεν.” Εἰς τὴν λίαν δὲ ὀρθὴν ταύτην παρατήρησιν ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπαντᾷ, λίαν χαρακτηριστικῶς ἐν ἀληθῶς θεολογικῷ πνεύματι. “Ἄλλ' ὄρα, ὦ Γρύλλε, μὴ δεινὸν ἢ καὶ βίαιον ἀπολιπεῖν λόγον οἱς οὐκ ἐγγίνεται θεοῦ νόησις”, ὁ δὲ Γρύλλος σατυρικῶς ἀποκρίνεται: “Εἶτα σὲ μὴ φῶμεν, ὦ Ὀδυσσεῦ, σοφὸν οὕτως ὄντα καὶ περιττὸν ἐκ τοῦ Σισύφου γεγονέναι;” Εἰς τε τὴν πραγματείαν ταύτην, καὶ εἰς τὴν κοινῶς τιτλοφορουμένην Πότερα τῶν ζῶων φρονιμώτερα τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἐνδρα, ὁ Πλούταρχος προσάγει πολλὰς ἀποδείξεις τῶν ἀναμφισβητήτων συλλογιστικῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς θαυμασίας νοημοσύνης (ὡς βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν) τῶν ζῶων ἅτινα τόσῳ περιφρονεῖ ἢ παράλογος ἀνθρωπίνη ἀγερωχία καὶ ἀποκλειστικότης.

Εἶπομεν ἤδη περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἀρίστων λατίνων συγγραφέων. Προέξοχοι μεταξὺ τῶν φιλοσόφων τῆς λατινικῆς φυλῆς εἰσὶν ὁ Κικέρων καὶ ὁ Σένεκας. Ὁ μέγας Ῥωμαῖος ρήτωρ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ περὶ ἠθικῶν ὑποχρεώσεων ὀφείλει εἰς τὸν Παναίτιον, ἓνα τῶν πρυτάνεων τῆς στωικῆς σχολῆς, ἐκπροσωποῦντα τὴν μᾶλλον πεφωτισμένην καὶ φιλελευθέραν μερίδα τῆς φιλοσοφίας ἐκείνης ἣτις ἐπεκράτησε νὰ θαυμάζεται, καίτοι οὐδόλως ἀπέβη ἐπωφελῆς, οὔσα τόσῳ ἀποκλειστικῶς ὑποκειμενικῆ καὶ αὐτοκεντρικῆ. Μία μόνη φράσις *nil crudele utile est*, ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Κικέρωνος—βραχεῖα μὲν ἀλλ' ἐμπλεως νοήματος—ἠδύνατο κάλλιστα ν' ἀποτελέσῃ τὸν γνώμονα τῶν νεωτέρων καθηγητῶν οἷτινες ὑπὲρ τὸ δέον εἶνε ἀφωσιωμένοι εἰς ἀπλὴν λογομαχίαν. Ὁ δὲ Σένεκας, ὁ πρῶτος τῶν λατίνων ἠθικολόγων

ὀφείλει (ὡς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ) εἰς τὸν πυθαγορικὸν Σωτίωνα τὸ ἀνθρωπιστικὸν τοῦ φρόνημα καὶ τὴν φιλοσοφίαν του, ἰδίως δὲ τὴν γνωστὴν ἀποστροφήν του πρὸς τὴν αἵματηρὰν διαίταν. Εἰς μίαν τῶν θαυμασιῶν ἐπιστολῶν του πρὸς τὸν φίλον του Λουκίλλιον γράφει ὡς ἑξῆς: "Ἄπαξ ἤρχισα νὰ σοὶ διαπιστεῦω μὲ ὁποῖον ὑπέμετρον ζῆλον ἐπελαβόμην τῆς σπουδῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ νεότητί μου, δὲν θὰ αἰσχυρθῶ νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀγάπην ἣν ὁ Σωτίων (ὁ διδάσκαλός του) μοὶ ἐνέπνευσε διὰ τὰ διδάγματα τοῦ Πυθαγόρα. Μὲ ἐδίδαξε τοὺς λόγους δι' οὓς αὐτὸς τε καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Σέξτιος, εἶχον ἀποφασίσει ν' ἀπέχωσι τῆς κρεοφαγίας. Ἐκάτερος εἶχε διάφορον λόγον, ἀλλ' ὁ λόγος ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσιν ἦτο ὑψηλὸς καὶ μέγας. Ὁ Σωτίων ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ εὖρη ἀρκετὴν τροφήν χωρὶς νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν σκληρότητα τῆς αἵματοχυσίας, καὶ ὅτι ἡ ἀπανθρωπία τείνει νὰ γίνῃ ἕξις ἄπαξ ἢ ὄρεξις συνεπάγεται σφαγὴν. Συνείθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἡ ποικιλία τῶν βαρβάρων τούτων τροφῶν εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν υἰγιάν καὶ ἀντίκειται εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ σώματος. Ἐὰν ταῦτα εἶνε βᾶσιμα, τότε ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κρέας τῶν ζώων ἐνθαρρύνει καὶ προάγει τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας, εἰς δὲ εἶνε ἀβάσιμα, τοῦλάχιστον μᾶς διδάσκει λιτότητα καὶ ἀπλότητα βίου. Βεβαίως δὲν ζημιούσαι ἐξοβελίζων τὴν ἀπανθρωπίαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου. Σοὶ λέγω τοῦτο, ἵνα σοὺ ἀποδείξω πόσον ἰσχυραὶ εἶνε αἱ πρῶται ὀρμαὶ τῆς νεότητος πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀληθέστατον καὶ ἄριστον, ὑπὸ τὰς παροτρύνσεις καὶ διακεντήσεις ἐναρέτων διδασκάλων."

Ἡ ἀπλή μνεία τῶν ἀρίστων σωζομένων προϊόντων τῶν λατίνων ποιητῶν, ἰδίως τοῦ De Rebus Naturā καὶ τῶν Μεταμορφώσεων, ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀναπόλησιν τῆς διδασκαλίας τινῶν τῶν ἐνδοξοτέρων διδασκάλων τῶν οἶον τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Ἐπικούρου, τοῦ Πυθαγόρα (ἴδε ἰδίως De Rebus Nat. I. 80—101, III. 1011 καὶ Metam. XV.). Ἐπίσης καὶ τὰ κυριώτερα ἔργα τῆς δραματικῆς λογοτεχνίας τῶν οἶ λατῖνοι τὰ ὄφειλον εἰς τὴν Νέαν Κωμῶδιαν ἀντανაკλωμένην εἰς τὰς σωζομένας προσαρμόσεις τοῦ Πλαύτου καὶ τοῦ Τερεντίου. Εἶπον δὲ εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον πῶς ὁ Μένανδρος ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τῆς δυτικῆς Χερσονήσου, ὅπως εὐρίσκομεν ἐν τῇ Δύσει ἔργα ἐνωρὶς ἤδη σχόντα τὴν ἀνθρωπιστικὴν ἔμπνευσίν των ἀπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην τοῦ Πλάτωνος. Τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν ἐξήσκησεν ὁ Δίφιλος, οὗ οἱ Συναποθνήσκοντες εὖρον μμητὰς διακεντηθέντας εἰς διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν σκληροτήτων τῆς ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις πειθαρχίας. Τοιαύτην ἀπήχθησιν εὐρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ γάλλου Μονταιγνίου καὶ τοῦ ἀγγλοῦ Ἀσχαμ.

Σύγχρονος ἢ σχεδὸν σύγχρονος τοῦ Πλουτάρχου ἦκμασεν ὁ διαπρεπὴς ῥητορικὸς Δίων Χρυσόστο-

μος. Ὅπως ὁ Σένεκας, ὅστις ἐπίσης ἦτο σύγχρονος, ὁ εἰρημένος ἠθικολόγος, ὁ τόσον εὐστόχως ὀνομασθεὶς Χρυσόστομος στιγματίζει τὰς ἀπανθρωπίας ὧν οἱ δούλοι ἐγίνοντο θύματα, καὶ τὰ φρικαλέα βασανιστήρια τῆς ἀθλιοτάτης ἐκείνης μερίδος τῶν ὑπηκόων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἧτις (ἵνα ἔτι μᾶλλον ἐπιδεινωθῇ ἡ ἐνοχὴ τῆς ἀπανθρωπίας) ἐστρατολογεῖτο, ὡς εἶνε λίαν γνωστὸν, ἀπὸ ἐθνικότητος καὶ ἀπὸ κοινωνικὰς τάξεις πολ- λάκις ὑπερτέρας τῶν ἀστόργων κυρίων των.

Μεγάλην συμβολὴν εἰς τὴν ἠθικοθρησκευτικὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία ἐξόχου Ἕλληνοσ τῆς πρώτης μ.Χ. ἐκατονταετηρίδος—τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Τὰ διδάγματά του εἶνε λίαν ἀνθρωπιστικοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἡ ἀναίμακτος διαίτα ἀποτελεῖ τὸ θεμελιώδες παράγγελμά του. Ἡ εὐγλωττος καὶ τολμηρὰ καταγγελία δι' ἧς ὁ Ἀπολλώνιος ἐξήγειρεν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Ἀμφιθεάτρου, αἶρει αὐτὸν εἰς περιωπὴν μεγάλου προφήτου, εἰς ἣν δὲν δικαιούται βεβαίως ὁ ἄγαν ἐπαινούμενος αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος, ὅστις μὲ ὄλην τὴν σοφίαν του δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπιδοκιμάξῃ διὰ τῆς παρουσίας του τὰ ἀνεκφράστως ἀπάνθρωπα ἐκεῖνα θεάματα. Ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει μακρὰν μνείαν τῶν διασήμων νεοπλατωνιστῶν οὔτινες διὰ τῶν διδαχῶν των ἐπέρρυσαν τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ διαπρεπέστερος τούτων εἶνε ὁ Πορφύριος περὶ οὗ ἤδη ἐμνήσθημεν. Εἶνε εἰς τῶν εὐρυμαθεστέρων ἀνδρῶν οἰασδῆποτε ἐποχῆς, ἐπέσπασε δὲ τὸν θαυμασμόν συγχρόνων τε καὶ μεταγενεστέρων κριτῶν, διὰ τὴν παιδείαν του καὶ ἐκλήθη "ὁ δίκαιος κατ' ἐξοχὴν" διὰ τὸ ἦθος του. Μαθητῆς τοῦ ἐνδόξου ἰδρυτοῦ τῆς νεοπλατωνικῆς σχολῆς Πλωτίνου, οὗ τὰ ἔργα ἐξέδωκεν (ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐννεάδες) καὶ οὗ τὴν βιογραφίαν συνέγραψεν, ὁ Πορφύριος ὑπερέβη καὶ αὐτὸν τὸν διδάσκαλόν του ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρακτικὴν τάσιν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας του. Τὸ Περὶ Ἀποχῆς σύγγραμμά του θέτει τὰς βάσεις τῆς Ἀνωτέρας ἠθικῆς, μετὰ θαυμασίας δυνάμειος λόγου, καὶ ἀναδεικνύει αὐτὸν πρόμαχον τῶν δικαιωμάτων πάντων τῶν καταδυναστευομένων ἀνθρωπίνων καὶ ὑπανθρωπίνων ὄντων. Τὸ σύγγραμμα σύγκειται ἐκ τεσσάρων μερῶν, καὶ τὸ μὲν α' διατρίβει εἰς ἐπιχειρήματα ὀρθοῦ λόγου κατὰ τῆς κρεοφαγίας, τὸ δὲ β' καταδικάζει τὴν φρικτὴν δεισιδαιμονίαν τῶν θρησκευτικῶν θυσιῶν. Τὸ γ' μέρος διατυπώνει τὴν ἀποψιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τὸ δ' ἀπαριθμεῖ τὰς διαιτητικὰς ἕξεις διαφορῶν λαῶν. Εἶνε ἀληθῶς ἀξιοθρήνητον ὅτι εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τοῦ κόσμου, εἰσὶν ἀγνωστα τὰ δύο ἀριστουργήματα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος,—τὸ Περὶ Σαρκοφαγίας τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὸ Περὶ Ἀποχῆς τοῦ Πορφυρίου.

ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΟΡΑΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

διὰ χειρὸς τοῦ ἀγγλοῦ δημοσιογράφου κ. T. W. Stead.

[Ἄρθρα τέσσαρα.]

Γ'.

(Ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Αὐγούστου.)

Συζήτησις διεξήγετο ἐν Λονδίῳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1896, περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν θὰ ἔσκει ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ἀπόδειξις ὅτι εἶνε ἐφικτὴ ἢ συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ ἀοράτου καὶ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου. Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοῦτο ἡ Ἰουλίᾳ ἔγραψεν ὅτι ἄνευ ὑπερβολῆς ἀπαξ τοιαύτη ἀπόδειξις κατορθωθῆ τὸ γεγονός θὰ εἶνε τὸ σπουδαιότατον ἐξ ὄλων τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ μεταβάλλῃ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ ὁ ἅπας πολιτισμὸς εἶνε πλάσμα τοῦ ἐπικρατοῦντος τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι. Ὁ κόσμος εἶνε ἢ κρυσταλλωσις τοῦ στοχασμοῦ. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δὲν ἐννοεῖς ἐνόσω εἶσαι ἀκόμη βυθισμένος εἰς τὴν ὕλην. Ὁ μέγας πόθος σου εἶνε νὰ κατορθώσῃς γεφύρωσιν μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, καὶ ἡμεῖς ἐξίσου τὸ ποθοῦμεν, ἀλλὰ δὲν ἀνελογίσθης καλῶς τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος. Πᾶσα ἀποψις τοῦ βίου θὰ μετεβάλλετο, καὶ ἡ μεταβολὴ θὰ ἦτο ἐπὶ τὰ κρείσσω. Ἐνθυμοῦ ὅμως ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ πραγμάτων συντελεῖται ἄνευ ἐπεισοδιακῶν συμφορῶν. Ἡ γεφύρωσις τὴν ὁποίαν ποθεῖς εἶνε γεφύρωσις ἀβύσσου. Εἶνε ἐπιδιώξις ἔργου ἀκαθῶν. Εἶνε ὁδὸς σταυροῦ. Συνάμα ὅμως καὶ ὁδὸς σωτηρίας. Τὸ κέντρον τοῦ βίου θὰ μετετίθετο καὶ ἡ προοπτικὴ ἐπομένως θὰ ἔχρηζε διορθώσεως. Ἡ ὅλη θεωρία τῶν ἐκκλησιῶν περὶ μελλούσης ζωῆς θὰ κατεστρέφετο, διότι ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ κόσμος θὰ ἔβλεπε τὸ ἀβαθεῖς καὶ ἀνακριβῆς αὐτῆς. Τοιοῦτον θὰ ἦτο τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τοῦ ψυχοσκοπεῖου ἦτοι τοῦ γεφυρώματος τῆς ἀβύσσου. Ὁ κίνδυνος θὰ ἦτο μέγας, διότι οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀδυνατοῦν ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὰς ἡμιαληθείας εἰς ἃς ἔχουσι συνειθίσει, καὶ μένουσιν ἄνευ πυξίδος ἐὰν τοὺς ἀποσπάσῃς ἀποτόμως. Ἡ ἀπότομος ἀποκάλυψις τῆς Ἀληθείας θὰ ἐπιπτεν ὡς ῥομφαία, ἀλλ' ἡ βαθμιαία ἀποκάλυψις εἶνε ὡσεὶ δρόσος ἐπ' ἀγρωστίν ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον. Ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει ὁ κίνδυνος μήπως οἱ συντελεσταὶ τῆς βαθμιαίας ἀποκαλύψεως πτοηθῶσιν ἐκ τῆς μεγάλης βραδύτητος τοῦ ἔργου των καὶ τὸ ἐγκαταλείψωσιν. Ἀπὸ τοιοῦτον ἔγκλημα ἀγρυπνῶ νὰ σὲ διαφυλάξω. Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τοῦ ψυχοσκοπεῖου θὰ ἦτο ὅτι θὰ ἠῤῥαυε καταπληκτικῶς ἢ ἐν τῷ κόσμῳ σας συναίσθησις περὶ τῆς εὐθύνης ἣν ὑπέχει πᾶς ὅστις ζῆ. Πόσον σοβαρὸν πρᾶγμα εἶνε ὁ βίος τότε μόνον θὰ ἀντιληφθῆτε ὅταν βεβαιωθῆτε ὅτι ἔπεται συνέχεια αὐτοῦ μετὰ θάνατον. Πᾶς ἄνθρωπος ἔνσαρκος ὑφαίνει τὸ εἶδος τῆς ἀσάρκου ζωῆς του. Ὑφαίνει

ἡμέρα τῆ ἡμέρα καὶ διηνεκῶς. Τὸ ψυχοσκοπεῖον θὰ καταστήσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην κατάδηλον τοῖς πᾶσιν. Μὴ νομίσης ὅτι ὁ θνήσκων ἀλλάσσει σύστημα βίου διὰ μιᾶς. Κατ' ἀρχὰς μόνη ἀλλαγὴ εἶνε ἡ ἀπώλεια τοῦ φυσιολογικοῦ σώματος, καὶ πολλοὶ διὰ τοῦ ψυχοσκοπεῖου θὰ στερηθοῦν τὴν παρηγορίαν ὅτι ὁ θάνατος δίδει τέλος εἰς ὅλα. Ὁ θάνατος δὲν δίδει τέλος εἰς ὅλα. Δίδει ἀρχὴν εἰς πολλὰ. Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσῃς ὅτι καὶ ὅταν ἢ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο κόσμων καταστή τετελεσμένον γεγονός, καὶ τότε πλείστοι θὰ εἶνε οἱ ὅποιοι μάτην θὰ ζητοῦν νὰ συγκοινωνήσουν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Εἶνε χωρισμοὶ τοὺς ὁποίους ἡ Ὑπερτάτη Σοφία καὶ Εὐσπλαγγυία καθιστᾷ ὀριστικούς καὶ ἀμετακλήτους ἀπαξ διὰ παντός. Ὑπάρχουν μεταστάντες οἵτινες, οὐαὶ ἐὰν τοῖς ἐπετρέπετο νὰ συγκοινωνήσουν μὲ τὸν κόσμον σας. Ἀλλὰ τίς οἶδε; Πιθανὸν νὰ ὑπερνικηθῆ ὁ φραγμὸς διὰ τοῦ ψυχοσκοπεῖου, ἀλλ' ὁ κίνδυνος οὗτος δὲν εἶνε τόσῳ βέβαιος ὥστε νὰ τὸ ἐγκαταλείψωμεν. Μὴ μὲ ἐκλαμβάνῃς παντογνώστριαν. Οὔτε πάλιν πρέπει νὰ ἀπορῆς διότι δὲν σοῦ λέγω πάντα ὅσα γνωρίζω. Θὰ σοῦ ἤμην πρόξενος πολλοῦ κακοῦ ἂν σοῦ ἔλεγον τὰ πάντα. Ἡ φιλόστοργος μήτηρ βαστάζει τὸ τέκνον της εἰς τὰς ἀγκάλας της μέχρι τινός, ἀλλῶς οὐδέποτε θὰ ἐμάνθανε νὰ περιπατήσῃ μόνον του. Ἄν ἐμβαθύνῃς εἰς τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ βίου θὰ ἀντιληφθῆς πόσῳ ὀλέθριον θὰ ἦτο ἐὰν πᾶσα αἰτησις βοηθείας εἰσηκουετο. Σκοπὸς τοῦ βίου εἶνε νὰ ἀναπτυχθῆ ἢ εἰς τὰ ἐγκατα παντός ἀνθρώπου ἐνοικουσα θεῖα δύναμις. Αἱ ἔξωθεν ἐρχόμεναι ὁδηγίαι καὶ βοηθίαι εἶνε πολλάκις προσκόμματα. Πολλοὶ ἀπὸ τὸν κόσμον σας βλάπτονται ἐπαναπαυόμενοι εἰς ὁδηγίας καὶ βοηθείας διδομένας ἀπὸ τὸν κόσμον μας. Δυστυχῶς ἐνταῦθα πολλοὶ γονεῖς ἐπιμένουν νὰ ὁδηγοῦν καὶ κυβερνοῦν τὰ τέκνα των τὰ ὅποια ἀφήκαν εἰς τὸν κόσμον σας, καὶ δὲν ἠξεύρουν πόσον τὰ βλάπτουν. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ εἶνε κατὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ψυχοσκοπεῖου, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ εἶνε περισσότερα. Παραδείγματος χάριν πόσον ὀχληρὸν θὰ ἦτο τὸ τηλέφωνον ἐὰν ἐπέτρεπε νὰ ἔρχωνται ἀκαταπαύστως οἱ φίλοι σου ἢ ἀνταποκριταὶ σου νὰ σοῦ ὀμιλῶσι δι' αὐτοῦ. Καὶ τὸ ψυχοσκοπεῖον ἠδύνατο νὰ καταστή ὀχληρὸν καὶ ἀπαίσιον, ἀλλὰ ὁ μόνος προορισμὸς τοιοῦτου καθιδρύματος θὰ ἦτο νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν συναίσθησιν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀοράτου κόσμου καὶ περὶ τῆς πραγματικότητος τῆς αἰωνίας Σποργῆς. Μόνος προορισμὸς του θὰ ἦτο νὰ δόσῃ εἰς τὴν κοιλάδα σας τὴν γλυκεῖαν ταύτην διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Σποργὴ βασιλεύει καὶ κυβερνᾷ. Διαβεβαίωσιν, ὄχι πλέον ποιητῶν καὶ θεολόγων φαντασίαν.

Ὁ μετὰ θάνατον βίος διακλαδοῦται εἰς τόσας κατηγορίας ὅσα εἶνε καὶ τὰ άτομα. Ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἀτόμου σχηματίζεται καὶ

χρωματίζεται ὁ ἐνταῦθα βίος του. Ἡ ποιότης τοῦ ἀσάρκου βίου εἶνε ἀναγκαῖον ἐπακολουθήματα τῆς ποιότητος τοῦ ἐνσάρκου βίου. Ὡστε ἕκαστος πρὶν ἀποθάνη προπαρασκευάζει καὶ ἐξυφαίνει τὴν σφαίραν εἰς ἣν θὰ διαβιώσῃ ἀφοῦ ἀποθάνῃ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτῆς κρίνει καὶ περὶ τῶν ἄλλων σφαιρῶν. Συμβαίνει ἐπομένως πολλοὶ νὰ σᾶς δίδουν ἐντεῦθεν ἀλληλοσυγκρουομένας ἀνακοινώσεις. Ἡ ποικιλία ὅμως εἶνε εἰς τὰς θεωρίας καὶ βλέψεις ὅχι εἰς τὰ συγκεκριμένα τῆς ὑπάρξεως, εἰς τὰ ὅποια ὅλοι συμπιπτον. Παραδείγματος χάριν περὶ τοῦ ὅτι ὁ θάνατος δὲν μεταβάλλει τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον τὰς περιστάσεις του, ὅλαι αἱ ἀνακοινώσεις συμπιπτον. Ἡ φαντασμαγορία τῆς ὕλης ἐξαφανίζεται διὰ τοῦ θανάτου καὶ αἱ προσωπίδες αἱ κρύπτουσαι τὴν ἀλήθειαν διαλύονται. Ἐπίσης καὶ περὶ τούτου, τὸ ὅποιον εἶνε σταθερὸν καὶ συγκεκριμένον, ὅλαι συμπιπτον. Δύνασαι νὰ τὰ ἀναγνώσῃς αὐτὰ τὰ δύο ὡς γεγονότα α) Ἐκαστος ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῆς ταυτότητός του. β) Αἱ συνθήκαι τῆς ὕλης ἐξατμίζονται. Ὑπάρχουν πλήθη ψυχῶν αἱ ὅποια δὲν ἀντελήφθησαν ἀκόμη ὅτι ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν ἐν ὠκεανῷ ἀγάπης. Ἐκ τούτου κατανοεῖς τοὺς κινδύνους τοῦ ψυχοσκοπείου. Πολλοὶ θὰ θέλωσι νὰ ἐπικοινωνήσουν δι' αὐτοῦ πρὸς ἰδίαν ἑαυτῶν βλάβην. Ἀπὸ τὸ μέρος σας οἱ ἀναποφάσιστοι, οἱ στερούμενοι αὐτοπεποίθησιν, καὶ αἰωνίως ζητούντες ὁδηγίαν. Οἱ τοιοῦτοι βλάπτονται διότι τὸ συμφέρον των εἶνε νὰ μάθουν νὰ βαδίζωσι μόνον, ἰσχυροὶ καὶ ἀνεξάρτητοι. Αὐτὸ εἶνε τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. Εἰς μάτην ἀναμένει φῶς ἔξωθεν ἐκεῖνος ὅστις ἀδυνατεῖ ν' ἀντλήσῃ φῶς ἐκ τῶν ἑνδον. Ἐπίσης οἱ φιλοπερίεργοι, ὅχι ἀγόμενοι ἀπὸ τὸν ἀπρόσωπον πόθον τῆς ἐρεῦνης, ἀλλὰ ἀπὸ προσωπικὰ ἐλατήρια καινοθηρίας. Καὶ τῶν τοιούτων μεγάλη ἔσται ἡ βλάβη. Πλείστοι δὲ ὅσοι θὰ θέλωσι νὰ ἐπικοινωνήσουν ἀμφοτέρωθεν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ συνεχίσουν ἐνόχους σχέσεις, καὶ θὰ τὸ κατορθώσουν ἐπὶ μεγάλῳ ὀλέθρῳ των. Ἐὰν ὅμως ἕνεκα τῶν λόγων τούτων σκέπτεσαι νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν ιδέαν περὶ ἰδρύσεως ψυχοσκοπείου, τότε ἐξομοιοῦσαι πρὸς πλοῖαρχον ὅστις σκέπεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πλοῦν διότι πληροφορεῖται ὅτι ἐπίκεινται καταυγίδες καὶ πρόκεινται βράχοι καὶ ὕφαλοι. Μὴ λησμονῆς τὸν μέγαν καὶ μόνον προορισμὸν τοῦ ψυχοσκοπείου, ὅστις εἶνε νὰ καταργήσῃ τὴν ἤδη ἐπικρατοῦσαν σύλληψιν περὶ θανάτου, καὶ νὰ ἀνοίξῃ ὁπὴν ἵνα δι' αὐτῆς εἰσχωρήσῃ πλείον φῶς εἰς τὴν ψυχὴν σας τὴν ἀσφυκτιῶσαν ἐν τῇ ζοφερᾷ φυλακῇ τῆς. Δὲν νομίζεις ὅτι εἶνε ἀρκετὸν τούτο νὰ μᾶς πείσῃ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὅλους τοὺς προειρημένους κινδύνους;

Θές τὸ ἐρώτημα εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Μὴ εἶπῃς "Ναὶ αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαιότατον" καὶ κατόπιν προτάξῃς αὐτοῦ τὰ δευτερεύοντα τῶν

μελημάτων σου. Μὴ εἶπῃς "Ναὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ὑπερτάτη ἀνάγκη τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους" καὶ κατόπιν ἀφίσης τὴν ἐπιδιώξιν εἰς τὴν τύχην ἢ εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν. Τοιαύτη τακτικὴ δὲν θὰ ἦτο ἔλλογος. Ἐννοῶ τὰς δυσκολίας σου, ἐννοῶ καὶ τὰς ἀμφιβολίας σου, ἀλλ' ὅ,τι θέλω νὰ ἐντυπώσω εἰς τὸ πνεῦμα σου εἶνε ὅτι ἡ προσπάθεια εἶνε ὁ νόμος τοῦ θριάμβου.

Αἱ ψυχοφάνειαι* περὶ ὧν τόσον ἠγέρθη ἐνδιαφέρον, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ παράδοξον. Ὅπως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ ἀνάψῃ τὸ πυρεῖον προστριβόμενον, οὕτω δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ συμβῇ ψυχοφάνεια ἅμα προβῆς εἰς τὴν ἀπαιτούμενην πρὸς τούτο ἐνέργειαν. Τὰ πράγματα εἶνε ὁρατὰ ἢ ἀόρατα ἀναλόγως τῆς τοποθετήσεως τῆς ἐστίας τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀμα μάθῃς νὰ τοποθετῆς τὴν ὀπτικὴν ἐστίαν κατὰ βούλησιν θὰ δύνασαι νὰ βλέπῃς ἢ νὰ μὴ βλέπῃς τὰ ἀόρατα καθόσον βούλεσαι ἢ δὲν βούλεσαι. Μάλιστα μεθ' ἧς βεβαιότητος ὁ ἀστρονόμος βλέπει ἢ δὲν βλέπει τοὺς ἀστέρας καθ' ὅσον χρησιμοποιοεῖ ἢ δὲν χρησιμοποιοεῖ τὸ τηλεσκόπιον. Ὅπως οἱ οὐρανοὶ εἶνε κατάστρωτοι ἀπὸ ἀνυπόπτους κόσμους, οὕτω περίξ ἡμῶν τὸ πᾶν εἶνε κατάμεστον ὄντων ἅτινα εἶνε πραγματικὰ ὅσον καὶ οἱ ἀπώτατοι τῶν ἀστέρων. Ἐν πλήρει μεσημβρία εἰς ἀναζητήσεως τοὺς ἀστέρας, εἶνε ἀόρατοι, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουν ἐνώπιόν σου οὐχ ἦττον. Οὕτω καὶ ἡμεῖς εἶμεθα ἀόρατοι, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχομεν περίξ ὑμῶν οὐχ ἦττον. Καὶ πιστεύω ὅτι δὲν συμφέρει νὰ βλέπωσιν ὅλοι τὰ ἀόρατα. Ὁ ναύτης ὅστις ἐσυνείθισε νὰ βαδίζῃ μετὰ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀστερισμῶν θὰ ἔχανε τὸν δρόμον του εἰς αἴφνης οἱ ἀόρατοι ἀστέρες ἐγίνοντο ὁρατοὶ εἰς αὐτόν. Ἡ οὐσία τοῦ θέματος εἶνε νὰ κατανοήσετε ὅτι τὸ ὁρατὸν ὁρατοποιεῖται κατὰ βούλησιν. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι συχνὰ θὰ ἐβούλεσθε. Τὰ ὄντα ἅτινα ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ὀπτικῆς ἐστίας σας δὲν τὰ βλέπετε, δὲν εἶνε ὅλα πολὺ εὐχάριστα οὔτε ὅλα διατίθενται νὰ παρορμώσιν εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἄλλ' οἱ ἰσχυρότεροι καὶ ἀφοβώτεροι ἐξ ὑμῶν θὰ ἀντλήσῃτε νέαν ἰσχὺν καὶ νέαν ἀφοβίαν. Ἐκαστος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν νὰ βλέπῃ ὅσακις θέλει. Μὲ ἐρωτᾶς πῶς θέλεις συνταγὴν. Συνταγὴν δὲν ἔχω. Δὲν ὑπάρχει βασιλικὴ ὁδός. Ἡ ἐξέλιξις φέρει τὰ χαρίσματα. Ὁ κατάλληλος βίος ὠθεῖ τὴν ἐξέλιξιν. Ἡ καθαροβλεψία εἶνε χάρισμα τὸ ὅποιον εἴτε ἔχει τις ἐκ γενετῆς, εἴτε ἀποκτᾶ ἀκολουθῶν κατάλληλον σύστημα βίου. Ἄλλ' ὁ καθαροβλέπτῃς θὰ ἦτο δυστυχῆς εἰς δὲν ἠδύνατο νὰ σταματᾷ τὴν καθαροβλεπτικὴν του δύναμιν. Φαντάσθητι, φερ' εἰπεῖν, ἀνθρώπον ὅστις δὲν δύναται ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς του τὸ μικροσκόπιον ἢ τὸ τηλεσκόπιον! Ὅπως προκειμένου νὰ ἀναλάβῃς ο.σ.δ. ἴηποτε εἶδος ἐρεῦνης

* Ἴδε τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὸ κερειήριον τοῦ Α' τόμου τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Σημ. ΕΡ.

ἔχεις ἀνάγκην νὰ ἐφοδιασθῆς μὲ σύνεργα, οὕτω καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἐρεύνης τοῦ ἀοράτου ἔχεις ἀνάγκην νὰ ὀπλισθῆς μὲ τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα. Τὸ πρῶτον ἀπαραίτητον εἶνε νὰ ἔχῃς καρδίαν παιδός. "Ὅχι ἄγνοια, ἀλλὰ ἀπλότητα. Μακρὰν πάσης ἐαυτομανίας. Ἐρεῦνα τὰ πράγματα ὄχι καθ' ὅσον θίγουν τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλὰ οἷα ὑφίστανται ἀσχέτως πρὸς τὴν ἰδικήν σου ὑπόστασιν. Τὸ δεύτερον ἀπαιτούμενον εἶνε νὰ ἔχῃς ὀξύνοιαν καὶ λογισμὸν ὠρίμου ἀνδρός. Πίστενε ὡς παιδίον, ἀλλὰ ἐρεῦνα ὡς ἀνὴρ. Τὸ τρίτον ἀπαιτούμενον εἶνε ἡ ὑπομονή. Οὐδὲν κατορθοῦται εἰμὴ διὰ τῆς διαρρέουσας τοῦ χρόνου. Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ ἀόρατος κόσμος οἰκεῖται ἀπὸ εὐαίσθητα ὄντα καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ στοργὴ καθιστᾷ λυσιτελεστέραν τὴν ἐρευναν. Δὲν πρέπει νὰ προβαίνῃς εἰς ἐρευναν τοῦ ἀοράτου ὡσὰν εἶς δὲν εὐρίσκεισαι εἰς πλήρη ὑγείαν. Πρὸ τοῦ δὲ προβῆς, λούσθητι καὶ καθάρθητι. Πολλοὶ εἶδον ὀπτασίας καίπερ ῥύπαροι, ἀλλὰ θὰ ἐβλεπόν διαυγέστερα εἰάν ἦσαν καθαρώτεροι τὸ σῶμα. Ὁ προβαίνων εἰς ἐρεῦνας τοῦ ἀοράτου πρέπει νὰ κάμῃ περιπάτου, πρέπει νὰ τρώῃ μετρίως. Δυστυχῶς εἶσαι κρεοφάγος. Θὰ ἦτο προτιμότερον ἂν εἶχες τὴν δύναμιν ν' ἀπέχῃς τοῦ κρέατος συχνότερα, ἀλλὰ δὲν σὲ προτρέπω νὰ ἐγκαταλείψῃς ἐντελῶς τὸ κρέας, χάριν τῆς καθαροβλεψίας, διότι ὁ ὀργανισμὸς σου δὲν ἀντέχει εἰς τὰ δύο πειράματα ταυτόχρονως. Προκειμένου δὲ περὶ ἐγγάμου βίου τὸ πᾶν εἶνε νὰ ὑπάρχῃ ἀγάπη, ἀλλὰ σύζευξις ἄνευ ἀγάπης εἶνε ὀλεθρος.

"Ἄν θέλῃς νὰ πεισθῆς περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ στοχασμοῦ δύνασαι νὰ προβῆς εἰς πειράματα διὰ τὰ ὁποῖα θὰ σοῦ χρησιμεύσουν αἱ ἐξῆς πρακτικαὶ ὁδηγίαι. Μείνε κατάμονος εἰς δωμάτιον καλῶς κεκλεισμένον καὶ ἀποκλείον πᾶσαν ἐπίσκεψιν. Πρέπει νὰ εἶσαι ἐν πλήρει ὑγείᾳ, γαλήνιος καὶ φαιδρός. Κάθισε εἰς ἀναπαυτικὸν ἀνάκλιτρον καὶ μείνε ἀπαθὴς καὶ ἀκίνητος. Ἀπόφυγε πᾶν ὅ,τι σοῦ ὑπενθυμίζει τὸ σῶμα σου, καὶ τὸν αἰσθητὸν κόσμον. Πρόσεξε, καὶ μὴ φοβεῖσαι ὅτι κατατρίβω τὸν χρόνον σου. Ἐὰν συμμορφωθῆς μὲ ὅλας τὰς ὁδηγίας μου, ἡμέραν τινα θὰ μὲ ἴδῃς καὶ θὰ μὲ ἀκούσῃς καὶ θὰ μὲ ψαύσῃς. "Ἄμα λάβῃς τὴν στάσιν ἣν ἀνωτέρω περιγράφω κλείσε τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ διαλογίζου ἑνσαρκόν τι πρόσωπον ὅπερ ἐπιθυμεῖς νὰ ἴδῃς. Λέγω ἑνσαρκόν διὰ νὰ δοκιμασθῇ τὸ πείραμα διότι δύνασαι νὰ τὸ ἐκτελέσῃς ἐν συνεννοήσῃ μετὰ τοῦ φίλου σου. Ἐκ τῶν δύο ὁ μὲν πρέπει νὰ θέλῃ ἵνα ὁ ἕτερος ἐμφανισθῇ, ὁ δὲ πρέπει νὰ θέλῃ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἕτερον. Μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς προσπάθει νὰ ἴδῃς τὸν φίλον οὐ τὴν ἐμφάνισιν ἐπιθυμεῖς. Διαλογίζου αὐτὸν ἐν τῷ συνόλῳ του καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του, ὥστε νὰ σχηματίσῃς τὴν εἰκόνα του ἐν τῇ διανοίᾳ σου, καὶ ἐνταυτῷ πόθει διαθήρμωσ τὴν ἐμφάνισίν του. Αὐτὸς δὲ ταυτόχρονως πρέπει νὰ ποθῇ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν σου. Ἡ

ἄς ἀρθρώσῃ ἡμέρα λέξιν τινα μὲ τὸν πόθον νὰ τὴν ἀκούσῃς. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ πειράματος ἀπαιτεῖ χρόνον καὶ ὑπομονήν, μολονότι ἰδιοσυγκρασίαι τινὲς ψυχοπαθεῖς καὶ ἐν ἐντελεῖ ἀρμονία πρὸς ἀλλήλας ἐπιτυγχάνουσι μὲ τὴν πρώτην δοκιμήν. Ἡ μόνη δυσκολία προέρχεται ἀπὸ τὰς εἰσερούσας εἰς τὸ νοῦν φροντίδας καὶ ἀνησυχίας τοῦ βίου. Τὸ πείραμα δέον νὰ ἐνεργηθῇ ἀβιάστως. Ἐὰν μετὰ πέντε λεπτὰ κουρασθῆς ἄφες το. Ἐὰν δύνασαι νὰ ἐπιμείνῃς πολλὴν ὥραν ἐπίμεινε. Ἄλλ' ἐνθυμοῦ πάντοτε τοῦτο ὅτι πᾶσα σφοδρότης καὶ στενοχωρία πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ. Ἀπαιτεῖται ἀκινήσια, ἀνετος στάσις, ἀθορύβητον ἦθος, καὶ ἀβιάστος ἀκρόασις καὶ προσδοκία. Μόλις ἐν ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων τούτων δὲν ὑπάρχει ἄφες τὸ πείραμα. Ἐὰν τὸ πείραμα ἐπιτύχῃ θὰ ἴδῃς τὴν μορφήν τοῦ φίλου σου, καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶνε φαντασία σου. Εἶνε ἀπλούστατον ἀποτέλεσμα ὀρισμένου ψυχολογικοῦ νόμου ὃν θὰ ἐνόεις εἰάν δὲν ἦσο βυθισμένος εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον. Κατ' ἀρχὰς θὰ βλέπῃς τὴν μορφήν μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ εἶνε ἀπτή ἐνώπιόν σου καὶ ὀρατὴ εἰς τοὺς ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς σου. Αἱ αὐταὶ ὁδηγίαι ἰσχύουσι καὶ ὡς πρὸς ἄσαρκα πρόσωπα. Μόνον ὅτι δὲν ἔχεις τὸν τρόπον νὰ ἐξακριβώσῃς τὴν ταυτότητα τὸσῶ εὐκόλως ὅσον προκειμένου περὶ τοῦ ἐνσάρκου.

Ἐπεθύμουν νὰ ἀφυπνίξῃς καὶ νὰ ἐβλεπῃς. Ζῆς ἐντὸς ὀστράκου καθ' ὃν χρόνον ἠδύνασο νὰ ἐξέλθῃς ὡς κληρονόμος τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ λάβῃς κατοχὴν τῆς κληρονομίας σου. Ἀμυδρῶς προσεπάθησα νὰ σὲ πείσω ὅτι δύνασαι ν' ἀψηφῆς καὶ χῶρον καὶ χρόνον καὶ νὰ συναντᾷσαι μετὰ τῶν φίλων σου, οσοδήποτε καὶ ὀπωσδήποτε καὶ ἂν εἶσαι ἀποχωρισμένος ἀπ' αὐτῶν. "Ἀπαξ γνωρίζεις τοῦτο σοῦ εἶνε δυνατόν νὰ ζῆς καὶ σκέπτεσαι καὶ ἐνεργῆς ὡσανεὶ ἦσο κλεισμένος εἰς τὸ στενὸν ὀστράκον ὅπερ ἀποτελοῦσιν τὰ φυσιολογικὰ αἰσθητήριά σου? "Ἀκουσόν με. Τριῶν πραγμάτων ὑπάρχει χρεῖα ἵνα ἀφυπνισθῆς. Μόνωσις, σιγή, ἀθορύβητον. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν διὰ μιᾶς νὰ ἀφυπνισθῆς εἰς ὀλόκληρον τὸν ἀόρατον κόσμον. Ἐχεις πολλὰ νὰ μάθῃς καὶ ὑπάρχουν πολλὰ στάδια δι' ὧν πρέπει νὰ διέλθῃς. Ἀλλὰ κάμε μίαν ἀρχήν, καὶ θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν καίπερ ἑνσαρκος ἔτι ὢν, θὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ὁ ἀπτός κόσμος εἶνε τρώγλη ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀτέρμονας καὶ ἀχανεῖς ὀρίζοντας τοῦ πνεύματος.

Τὸ χεῖριστον κακὸν τῆς ἐποχῆς σας δὲν εἶνε ἡ φιλοχρηματία της, οὔτε ἡ φιλαυτία της. Τὸ φοβερόν εἶνε ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς. Λησμονεῖς ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ μόνη πραγματικότης ἐν τῷ σύμπαντι. Πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ σῶμα, ἐκτὸς μόνον καθόσον θίγει τὴν ψυχὴν, ἀμοιρεῖ πάσης ὀπουδαιότητος. Μὲ ἐρωτᾷς τί ἐννοῶ δια τῆς φράσεως "ἀπώλεια ψυχῆς." "Ὅταν εὐρεθῆς εἰς πλῆθος λαοῦ καὶ χάσῃς τὸν σύντροφόν σου καὶ τὸν ζητῆς

μάτην, τὸ αὐτὸ ἐννοῶ διὰ τῆς φράσεως ὅτι ὁ ἄνθρωπος χάνει τὴν ψυχὴν του βυθιζόμενος εἰς τὰς μερίμνας τῆς ὕλης. Ἡ ψυχὴ ἀποχωρίζεται καὶ χάνεται ἀπὸ τὴν συνάφειάν σου. Τὸ σπουδαιότατον πάντων τῶν μελημάτων τὸ μάλιστα πάντων κατεπεύγον εἶνε νὰ ἀνεύρη τις τὴν ἀπολεσθεῖσαν ψυχὴν του. Διότι μέχρι οὗ τὴν ἀνεύρη δὲν διαφέρει αὐτομάτου οὐ αἰ πυρετώδεις κινήσεις δὲν ἔχουν πραγματικὴν σημασίαν οὔτε ἀξίαν μόνιμον. Ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς αὐτὸ εἶνε τὸ φοβερὸν νόσημα τῆς ἐποχῆς σας. Ἡ δὲ ἀνεύρεσις τῆς ψυχῆς εἶνε ἡ ὁδὸς ἢ ἡ γούσα εἰς τὴν σωτηρίαν. Ἡ ἀνεύρεσις τῆς ψυχῆς εἶνε τὸ πρῶτιστον πρᾶγμα καὶ τὸ σπουδαιότατον πρᾶγμα. Ἀλλὰ οὐδέποτε θὰ τὴν εὔρης εἰάν δὲν δύνασαι νὰ εὔρης καιρὸν νὰ σκέπτεσαι, καιρὸν νὰ προσεύχῃσαι καιρὸν νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἀναζητεῖς τὴν ψυχὴν σου. Ὅπως οὐδέποτε λησμονεῖς τὰς ὥρας τῶν ταχυδρομείων καὶ τῶν τραινῶν, οὕτω, σὲ παρακαλῶ, μὴ λησμονεῖς ποτὲ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ψυχῆς σου. Ἐχεις τόσας ἀσχολίας ὥστε ποῦ καιρὸς νὰ ἐνθυμεῖσαι τὴν ψυχὴν σου! Ἐννοῶ πολὺ καλὰ ὅτι ἔχεις καθήκοντα καὶ συμφέροντα μεγάλης σπουδαιότητος ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλά, τί θὰ ὠφελῆσει τινὰ νὰ κερδήσῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν του; Τοῦτο εἶνε ἀληθὲς ὅχι μόνον διὰ τὰ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔθνη. Τί θὰ ὠφελῆθῃ τὸ ἔθνος εἰάν κερδήσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;

Διὰ νὰ ἀνεύρη τις τὴν ἀπολεσθεῖσαν ψυχὴν του, πρέπει νὰ ἀφιερῶσιν καιρὸν εἰς τὴν ἀναζήτησιν. Ἀλλά, λέγεις, ποῦ καιρὸς; Ἐντούτοις κύτταξε πόσον καιρὸν ἀφιερώνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν χρηματοθηρίαν, εἰς τὰς διασκεδάσεις, εἰς τοὺς ἔρωτας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ψυχῆς του, οὐδεὶς εὐρίσκει καιρὸν. Ὁ λόγος τῆς ὀλιγωρίας ταύτης εἶνε διότι δὲν ἐννοοῦν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε ὁ πραγματικὸς ἑαυτός, τὸ μόνον μέρος τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε πρόσκαιρον, τὸ θεῖον μέρος, ὅπερ τὸ θυσιάζετε εἰς τὰ ἐφήμερα. Ὅ,τι δὲν ἐννοεῖτε εἶνε ὅτι διὰ τῆς ψυχῆς μόνης δύνασθε νὰ συγκοινωνήσετε μὲ τὸν τριγύρω σας πνευματικὸν κόσμον. Ὁ πνευματικὸς κόσμος περιλαμβάνει τὰ πάντα ἐξαιρέσει τῶν φθαρτῶν πραγμάτων τοῦ χρόνου. Ὅταν λέγωμεν πνευματικὸν κόσμον συμπεριλαμβάνομεν πάντα ὅσα καλεῖτε οὐράνια, θεῖα καὶ ἅγια. Πάντων τούτων εἶνε ἀποκλεισμένος ὁ χάσας τὴν ψυχὴν του. Διότι μόνη ἡ ψυχὴ συγκοινωνεῖ μὲ τὸν πραγματικὸν κόσμον.

Πᾶσα ἔμπνευσις τὴν ὁποίαν λαμβάνεις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ σὲ συνδέει μὲ τὸ Σύμπαν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου. Καὶ ὅταν ἀπολέσῃς συνάφειαν μὲ τὴν ψυχὴν σου καθίστασαι δεσμώτης ἐν τῇ τρώγλῃ τῆς ὕλης, καὶ δὲν ἔχεις εἰμὴ τὰς θυρίδας τῶν αἰσθητηρίων ὅπως βλέπῃς ὀλίγον μέχρι μικρᾶς ἀποστάσεως. Γνώριζε ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει θείας δυνάμεις. Ἐάν κατορ-

θώσης νὰ τὴν ἐπανεύρης καὶ ἀναπτύξῃς τὴν λαυθάνουσαν θεῖαν φύσιν της καὶ ὑπόστασιν, θὰ ἀνοιχθῇ ἐνώπιόν σου νέος οὐρανὸς καὶ νέα γῆ, ἔνθα οὔτε χωρισμὸς οὔτε θάνατος ὑπάρχει καὶ ἔνθα τὸ Σύμπαν μὲ τὴν ἀνεξάντλητον ἀγάπην του καὶ μεγαλοπρέπειαν εἶνε ἰδικόν σου. Ναί, θαύματα, ὡς τὰ ὀνομάζεις, ἀλλ' ἡμεῖς τὰ ὀνομάζομεν φυσικὰς ἰκανότητας τῆς ψυχῆς. Θαύματα ἰάσεως, θαύματα κινήσεως, θαύματα σθένους, περὶ ὧν ἤκιστα ὀνειρεύεσαι, εἰσὶ πάντα τῆς ἰρμοδιότητος τῆς ψυχῆς. Πολλὰ ἐγράφησαν περὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν τὸ πνεῦμα ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ὕλης. Ἐν τούτοις ὅλα τὰ γραφέντα εἶνε σχεδὸν μηδαμινὸν μέρος τῆς ἀληθείας. Ὅσον ὁ θαυμασιώτατος τῶν ἀνθρώπων διαφέρει ἀπὸ τὴν κάμπην, τόσον ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν του διαφέρει ἀπὸ τὸν θαυμασιώτατον ἄνθρωπον.

Ἄλλ' εἰάν δὲν ἔχῃς καιρὸν νὰ σκέπτεσαι, οὔτε καιρὸν νὰ προσεύχῃσαι, δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ ζῆς. Πρέπει πρὸ παντός ἄλλου νὰ κατορθώσης νὰ εὔρης καιρὸν. Τὸ θεωρεῖς ἀκατόρθωτον. Ἐντούτοις σφάλλεις, διότι χάνεις καιρὸν διαλογιζόμενος τὸ παρελθὸν τὸ ὁποῖον δὲν δύνασαι νὰ ἐπαναφέρῃς, καὶ χάνεις καιρὸν τυρβάζων περὶ τῶν συμφορῶν τοῦ μέλλοντος αἵτινες δὲν θὰ ἐπιπέσωσι. Χρησιμοποίησε αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀναζητῶν τὴν ψυχὴν σου ἐν τῷ παρόντι. Δὲν εἶνε θεωρία αὐτὰ τὰ ὁποῖα σοῦ λέγω. Εἶνε ἡ κυριολεκτικὴ καὶ πρακτικὴ ἀλήθεια ὅτι ἐπανευρισκομένης τῆς ψυχῆς, ὅλαι αἱ ἀθλιότητες αἵτινες συγκατέχουν καὶ μαστίζουσιν τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ἐξηφανίζοντο, καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος θὰ κατηργεῖτο. Μὴ νομίσης ὅτι σοῦ ὀμιλῶ ἐκ τῆς θεολογικῆς ἀπόψεως. Τὴν ψυχὴν σου μάτην θὰ ἀνεζήτεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπως μάτην καὶ εἰς τὸ χρηματιστήριον. Τὰ ἔλη καὶ τὰ τενάγη τῆς ὕλης δύναται νὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κόσμον ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν χρηματιστικόν. Κεντρικὸν μέλημά σου ἔστω ἡ ἀναζήτησις τῆς ψυχῆς σου καὶ ἡ εὔρεσις χρόνου πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῆς. Τότε ἔχεις τὰ πάντα καὶ γνωρίζεις σαυτὸν.

Ὁ Ἀστὴρ τοῦ Σικάγου ἐδημοσίευσεν ἑσχατῶς ἔκθρον τοῦ κ. Κοττάκη ὅπερ ἐπεθύμουν νὰ ἀνετυπώνετο καὶ νὰ ἐκυκλοφορῆι κατὰ μυριάδας εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς ἔνθα διαβιῶσιν Ἕλληνες. Ὁ κ. Κοττάκης μετὰ σπανίας δυνάμει λόγου ἐκθέτει ἐν ὀλίγειον ἐλάττωμα τάξεως τινος ἀνθρώπων ἧτις εἶνε πολυπληθεστέρα εἰς τὸ γένος μας παρὰ εἰς οἰουδήποτε ἄλλο γένος τοῦ κόσμου. Εἶνε φρικτῶς τάσις πολλῶν ἑλλήνων νὰ μὴ δύναται νὰ ἡσυχάσωσι μέχρι οὗ κατεδαφίσωσι ὅπουδήποτε ἀνακαλύψωσιν οἰκοδόμημα στοργῆς καὶ φιλίας, τεχνηέντως ὑπεισερχόμενοι ὡς καλοθεληταὶ ἐκατέρου τῶν φίλων καὶ μετατρέποντες αὐτοὺς εἰς ἐχθροὺς. Εἶνε τόσον ἐντεχνος ἢ διαβολὴ ὥστε τὰ θύματα δὲν γνωρίζουν καὶ αὐτὰ πῶς κατεδαφίσθη ἢ φιλία των. Οἱ διαβουεῖς θεωροῦσι τοῦτο ὡς μεγίστην ἀπόλαυσιν, ἀλλ' εἶνε δυστυχῶς καταστρεπτικὸν καὶ ἐξολοθρευτικὸν δι' αὐτοὺς περισσότερον παρὰ διὰ τὰ θύματά των. Εἶνε ἀποτέλεσμα πλῆθους ἀνατροφῆς ἧτις ἀπειλεῖ νὰ καταστῇ ἔθνικὸν χαρακτηριστικόν, καὶ ὅσῳ ταχύτερον ἐκρυσθώσωμεν αὐτὸν τὸν σάρακα καὶ τὸν ἐξοβελίσωμεν τόσῳ συμφερότερον διὰ τὸ μέλλον τῆς φυλῆς μας. Ἡ κλοπὴ εἶνε μὴδὲν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διαβολὴν. Τὸ βαλάντιον εἶνε σκύβαλον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν χαρακτήρα. Ὁ διαβολεὺς εἶνε κλέπτης χαρακτήρων, ἀλλ' ὅσους περισσότερους χαρακτήρας κλέπτει τόσῳ περισσότερον αὐτὸς ἐκφραυλίζεται.

Ο ΤΟΡΩ ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΒΙΟΥ.

Είχον ήδη γράψει τὸ περὶ τοῦ Τορῶ ἄρθρον τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Αὐγούστου, ὅτε εἶδον τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων του εἰς εἴκοσι τόμους, ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου τῶν ἐκδοτικῶν οἰκῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν τῇ Δικατημέρῃ Ἐπιθεώρησα τοῦ Λονδίνου ὁ κοινωνιολόγος Salt δημοσιεύει μακρὸν ἄρθρον ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ. Τὸ γεγονὸς μαρτυρεῖ ὅτι αἱ ἰδέαι ἅς ὁ ἄμερικανὸς προφήτης τοῦ ἀπερίττου βίου ἐκήρυσσε πρὸ πεντηκονταετίας χωρὶς νὰ ἐφέλκῃ προσοχὴν καὶ χωρὶς τὰ συγγράμματά του νὰ εὐρίσκωσιν ἀγοραστὰς, σήμερον εἰσὶν ἀρκετὰ διαδεδομένα ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ζήτησις βαρυντῶν ἐκδόσεως αὐτῶν. Εἶνε ἐπομένως πρόσφορον νὰ ἀφιερῶσω ὀλίγας σελίδας τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ἅς ἠντλησεν ἀπὸ τὰ ἀμερικανικὰ δάση τὸ τέκνον τοῦτο τοῦ ἀνοικτοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἐξοχῆς. Οἱ ἐπίλεκτοι τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διανοήσεως εἶνε θαυμασταὶ του καὶ εἰς αὐτῶν, ὁ προσημειωθεὶς Σάλτ, προλέγει ὅτι μετὰ ἄλλην μίαν πεντηκονταετίαν αἱ ἰδέαι τοῦ Τορῶ θὰ συντελέσουν παγκόσμιον τροποποίησιν τῶν περὶ ἀνθρωπίνου βίου σολλήψεων. Εἰς ἐν τῶν οἰκονομολογικῶν του ἔργων ὁ Τορῶ διηγείται τὸ σύστημα τοῦ βίου του, θαυμασίως στιγματίζων τὴν ἡλιθιότητα τῶν ἀνθρώπων οἵτινες δεσμεύουν τὴν ἐλευθερίαν των διὰ συσσωρεύσεων περιττῶν πραγμάτων. Ὑπάρχουσι ζῶα ἅτινα συλλαμβανόμενα εἰς παγίδα ἀποκόπτουσι διὰ τῶν ὀδόντων των τὸ συλληφθὲν σκέλος ἵνα ἐπανακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος θυσιάζει τὴν ἐλευθερίαν του εἰς ἀποσκευάς, ἐπιπλα, ἐνδυμασίας κτήματα, κτίρια. Δέσμιος τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ παρόντος ἀντὶ νὰ ζῇ εἰς τὸ παρὸν ὅπερ εἶνε τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τῶν δύο εἰρημένων αἰωνιοτήτων. Πάντοτε, λέγει, ὀτιδήποτε ἐπεδίωξα, ὀτιδήποτε συνετέλεσα, ἐπεμελήθη νὰ ζήσω εἰς τὸ ζῶν νῦν, μὴ στέργων νὰ ταφῶ οὔτε εἰς τὴν παρωχημένην αἰωνιότητα οὔτε εἰς τὴν ἀδηλον. Πόσας φθινοπωρινὰς καὶ πόσας χειμερινὰς ἡμέρας διήλθον ἔξω εἰς τοὺς ἀγροὺς προσπαθῶν ν' ἀκούσω τί περικλείει ὁ ἄνεμος, νὰ τὸ ἀκούσω καὶ νὰ τὸ μεταφέρω ταχυποδητεῖ. Καὶ δὲν παρήλθεν ἡμέρα τοῦ βίου μου χωρὶς νὰ θεωρήσω ὅτι εἶνε ὑπερτάτης σπουδαιότητος πρᾶγμα νὰ εἶμαι παρὼν εἰς τὸ ἐωθινὸν γεγονὸς τῆς ἐγέρσεως τοῦ Ἡλίου, μόνον λυπούμενος ὅτι ἤμην λίαν μικρὸς ἢ ὥστε νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἐγερθῇ. Οὐδέτερον τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, ἄλλως θὰ ἀνηγγέλλοντο μὲ παχέα στοιχεῖα εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως καθ' ἐκάστην πρωίαν. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέτασσα τὰς εἰδήσεις μίᾳς ἐφημερίδος ἧς ὁ διευθυντῆς οὐδέποτε ἔκρινε ἀξίας δημοσιεύσεως τὰς μακρὰς μελέτας μου καὶ ἐπομένως, ὡς συνήθως ὄλοι οἱ λογογράφοι, ὡς ἀμοιβὴν μου ἔσχον τὴν ἐργασίαν μου. Ἡμῶν ὅμως αὐτοδιωρισμένος ἐπόπτης τῶν χιονοστρο-

βίλων, τῶν βροχοθυελλῶν καὶ τῶν καταυγίδων καὶ ἐξετέλεσα ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ καθῆκον μου πιστῶς, τόσῳ πιστῶς ὥστε οἱ συμπολίται μου παρήτησαν πᾶσαν σκέψιν νὰ μοῦ εὐρωσι ἄνετον τινὰ θέσιν ἀργομίσθου. Ἦντο ἔτι μᾶλλον ἐγὼ ἀφωσιώθημι εἰς τὰ δάση ἔνθα ἤμην γνωστότερος παρὰ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔνθα δὲν ἐβράδυνα νὰ ἀναπτύξω ἐργασίαν πλουτοφόρον. Στρεβλαὶ ἰδέαι περὶ πλούτου ἐπικρατοῦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλ' αὐταὶ δὲν εἶνε ἰδέαι ἰδικαί μου καὶ δὲν μ' ἐνδιαφέρουν εἰμὴ διὰ νὰ ἐκθέσω τὴν στρεβλότητά των. Λάβετε τὰς ἰδέας περὶ ἐνδυμάτων. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νεωτερισμοῦ, καὶ ἡ ἀνησυχία διὰ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων διέπυσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ὄχι ποσῶς ἡ ἀληθῆς χρησιμότης. Ὁ πρῶτιστος σκοπὸς τῆς ἐνδυμασίας εἶνε νὰ συγκρατῇ τὴν ζωτικὴν θερμότητα, καὶ δεύτερον νὰ καλύπτῃ τὴν γυμνότητα. Ἐκ τούτου ἀρκεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τις πόσον μέγα πλῆθος περιττῶν ἐνδυμάτων κατασκευάζονται. Οἱ ἄνθρωποι ἀνησυχοῦν περισσότερο μὴπως δὲν ἔχουν ἄμωμον ἐνδυμα παρὰ μὴπως δὲν ἔχουν ἄμωμον συνείδησιν. Πολλοὶ προτιμοῦν νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς μὲ θραυσμένον σκέλος παρὰ μὲ διερρηγμένην περισκελίδα. Ἐνδιαφέρον ἐρεῖνημα θὰ ἦτο κατὰ πόσον οἱ ἄνθρωποι θὰ διετήρουν τοὺς σχετικὸς βαθμοὺς καὶ τίτλους των ἐὰν παρητοῦντο πάσης ἀμφιέσεως. Ἐποθέτω ὅτι ἀπαιτοῦνται κατάλληλα ἐνδύματα ἀναλόγως τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἀλλὰ ἐὰν ὁ ἐπενδύτης μου καὶ αἱ περισκελίδες μου, ὁ πῖλος μου καὶ τὰ ὑποδήματά μου εἶνε κατάλληλα ἵνα τὰ φορῶ ὡσάκις λατρεύω τὸν Θεόν, θὰ εἶνε βεβαίως καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην περίστασιν κατάλληλα. Φορέματα ἐπὶ φορεμίτων περιβάλλουν τὸ σῶμα μας ὡσανεὶ ἠὲξάνομεν κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἐξωγενῶν ἐκείνων φυτῶν ἅτινα αὐξάνουν δι' ἐξωτερικῶν ἐπιπροσθηκῶν. Ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμεν ἡ σοβαρὰ ἀπάντησις τοῦ ράπτου μου ὅταν τῷ παρήγγειλα φόρεμα εἰδικοῦ τινος σχήματος. "Δὲν κάμνουν τοιαῦτα φορέματα τώρα," εἶπε χωρὶς ποσῶς νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ρήματος, ὡσανεὶ ἠνίσσετο αὐθεντίαν τινὰ ἀπρόσωπον ὡς ἀπρόσωποι εἶνε αἱ Μοῖραι. Δὲν κατάρθωσα νὰ τὸν πείσω νὰ κόψῃ τὸ ἐνδυμα ὅπως τὸ ἠθέλον, ἀπλῶς διότι δὲν ἐπιστευεν ὅτι ἤμην τόσῳ ἄφρων. Ὅσάκις ἀκούω τὴν χρησμάδη ταύτην φράσιν, βυθίζομαι εἰς σκέψεις, τουίζων νοερῶς ἐκάστην λέξιν τῆς χωριστά, ἵνα προσεγγίσω εἰς τὸ νόημά της, ἵνα ἀνακαλύψω εἰς ποῖον βαθμὸν συγγενείας συνδέεται μετ' ἐμοῦ τὸ ὑπονοούμενον ἐκεῖνο ὑποκείμενον τοῦ ρήματος ἐν τῇ ἀπαντήσῃ τοῦ ράπτου, καὶ ὅποιαν τινὰ αὐθεντίαν δύναται τὸ ὑποκείμενον αὐτὸ νὰ ἔχῃ εἰς ὑπόθεσιν ἧτις μὲ ἀφορᾷ τόσῳ στενῶς. Ἐτέλος ἔκλινα νὰ ἀνταπαντήσω μὲ τὸν αὐτὸν μυστηριώδη τόνον, καὶ χωρὶς καὶ ἐγὼ ποσῶς νὰ ἀναφέρω τὸ ὑποκείμενον. "Εἶνε ἀληθές, δὲν ἔκαμναν τοιαῦτα

φορέματα προσφάτως, ἀλλὰ κάμνουν τώρα." Τὰ ὑφαντουργεῖα ἐνόησαν τὸν σφυγμὸν τῶν συρμωμανῶν. Τὸ πᾶν εἶνε ὄχι πῶς νὰ ἐνδύθῃ ὁ ἄνθρωπος ἐντίμως καὶ εὐπρεπῶς, ἀλλὰ πῶς οἱ ἔμποροι νὰ πλουτίσουν. Λάβωμεν καὶ τὸ ζήτημα τῆς στέγης. Ἐν τῇ πεπολιτισμένη κοινωνίᾳ αἱ πλεῖσται οἰκογένειαι στεροῦνται ἰδίας στέγης. Εἶνε ἀληθὲς πληρόνουν ἐνοίκιον, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀναγκάζονται ὑπὸ πτωχείας. Δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ ἔχουν ἰδικὸν τῶν οἰκημα. Ὁ ἀπολίτιστος ἔχει ἰδικὸν τοῦ οἴκημα—ὄχι τόσῳ ἀνετον ἴσως, ἀλλ' ὅμως εἶνε ἰδικὸν τοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ ἰδιότης εἶνε στοιχείον πλούτου. Οἱ πέριξ τῆς Κογκόρδης γείτονές μου γαιοκτήμονες ἐμόχθησαν εἴκοσι, τριάκοντα ἔτη πρὶν γίνουσι πραγματικοὶ κύριοι τῶν ἐπαύλεων τῶν, καὶ οἱ πλεῖστοι τὰς ἔχουν βεβαρυμένας δι' ὑποθηκῶν. Τὸ γεγονός εἶνε ὅτι ὅλοι καίπερ περιστοιχούμενοι ἀπὸ οἰκήματα εἶμεθα κατ' οὐσίαν ἀνάστιοι. Ὁ νοσηρὸς πολιτισμὸς μας ἐπιβάλλει πτωχείαν μεθ' ὅλους τοὺς θησαυρισμούς μας ἐνῶ οἱ ἄγριοι ἐν τῇ ἀπολίτιστῳ καταστάσει τῶν εἶνε πλούσιοι. Ἡ πτωχεία εἶνε ἀχώριστος ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν. Ὁ πεπολιτισμένος ἀφερόνει ὀλόκληρον βίον μαυθάνων τὴν δυσκολωτάτην καὶ περίπλοκον τέχνην νὰ στήσῃ παγίδα μετὰ μίαν τρίχα διὰ νὰ συλλάβῃ τὴν ἀνεσιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν, αἴφνης δὲ ἀφοῦ στήσῃ τὴν παγίδα καὶ θελήσῃ ν' ἀποσυρθῇ, ἡ παγὶς συλλαμβόνει τὸν πόδα του. Οὕτω ἐὰν ὑποκτῆσῃ οἰκίαν δὲν θὰ γίνῃ πλουσιώτερος διὰ τοῦτο, ἀλλὰ πτωχότερος. Πράγματι ἡ οἰκία θὰ σὲ ἀποκτήσῃ. Εἶνε ἄνθρωποι οἵτινες ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀγωνίζονται ν' ἀπαλλαχθῶσι τῶν οἰκιῶν τῶν καὶ δὲν τὸ κατορθοῦν, μέχρις οὗ ὁ θάνατος τοὺς ἐλευθερώσει. Εἶχε δίκαιον ὁ Μῶμος παραπονούμενος ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἦτις ἔκτισε τὴν οἰκίαν του, δὲν τὴν ἔκτισε "κινητὴν ὥστε νὰ ἔχῃ ἐλευθερίαν ἐκλογῆς τοῦ τόπου." Ἐπειτα τί ὠφελεῖ ἐὰν ὁ πολιτισμὸς ἐδημιούργησε μέγαλα, ἀλλὰ δὲν ἐδημιούργησεν, ἀνακτας· βιβλιοθήκας, ἀλλ' ὄχι σπουδαστάς· ἀκαδημίας, ἀλλ' ὄχι σοφοὺς. Ἐπειτα οἱ κτίσαντες τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα παραπέμπονται νὰ βιώσωσιν εἰς τρώγλας ἢ πτωχοκομεῖα. Αἱ μυριάδες τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἔκτισαν τὰς πυραμίδας προοριζόμενας ὡς τάφους τῶν βασιλέων, ὡς μόνην τροφήν τῶν ἐλάμβανον σκόρδα, καὶ δὲν ἦσαν βέβαιοι ἂν θὰ εἶχον μέρος νὰ ταφῶσιν αὐτοί. Ὁ κτίστης ὅστις τὴν ἡμέραν τελειώνει τὴν κορωνίδα τοῦ μεγάρου, τὴν νύκτα ἐπιστρέφει ν' ἀναπαυθῇ εἰς καλύβην ἣτις ἴσως δὲν εἶνε ἀνετωτέρα τρώγλης. Εἶνε σφάλμα νὰ ὑποθέτῃ τις ὅτι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὸ ἔθνος δὲν ἐκφυλλίζεται. Πανταχοῦ τοῦ πολιτισμοῦ οἱ πλεῖστοι τῶν οἰκοδομούντων οἰκίας κατοικοῦσιν εἰς σταύλους, καὶ καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα μετὰ θύραν ἀνοικτὴν χάριν τοῦ φωτός, καὶ τὰ σώματα νέων καὶ γερόντων εἶνε μονίμως συνεσπασμένα ὡς ἐκ

τῆς μακρᾶς ἔξωσ τοῦ περιστέλλεσθαι ἀπέναντι τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἀθλιότητος, καὶ ἡ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν μελῶν τῶν καὶ τῶν λειτουργιῶν τῶν ἐμποδίζεται. Βεβαίως τῆς δικαιοσύνης ἀπαίτησις εἶνε νὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ ἐκείνων διὰ τοῦ ἰδρώτος τῶν ὁποίων κατορθοῦνται τὰ ἔργα τὰ διακρίνοντα τὴν γενεάν μας. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε φαίνεται νὰ ἔλαβον τὸν κόπον νὰ σκεφθῶν τί σημαίνει οἴκημα καὶ εἶνε αὐτόχρημα πτωχοὶ διότι φρονοῦν ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν οἴκημα οἶον τὸ τοῦ γείτονος, ἔστω καὶ ἂν τὸ τοῦ γείτονος εἶνε σχεδιασμένον ἐναντίον πάντων τῶν νόμων τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς ἀπλότητος, μετὰ περιττὰ μέρη πρὸς ἀπόθεσιν ἀχρήστων πραγμάτων καὶ σωρείας παραλόγων ἐπίπλων. Ὄταν ἀναλογίζωμαι τοὺς εὐεργέτας τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους οὓς ἔχομεν ἀποθεώσει ὡς ἄγγέλους ἐξ οὐρανῶν, δὲν φαντάζομαι δυνατὸν νὰ συνωδεύετο ὁ βίος τῶν μετὰ φορτία ἀποσκευῶν. Διατί λοιπὸν ἡμεῖς ἔχομεν ἐπιπλα κατὰ τόσον περιπλοκώτερα τῶν τοῦ ἄραβος, καθ' ὅσον εἶμεθα ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς ὑπέρτεροί του? Οὐτε ἡ ἡγυαρεία τῆς ἡμερησίας ἀποτενάζεως τοῦ κοινορτοῦ πτοεῖ τοὺς ἀνθρώπους! Εὐχαρίστως θὰ ἔζων εἰς τὸ ὑπαιθρον μᾶλλον παρὰ νὰ ὑποβάλλωμαι εἰς τὴν ἡμερησίαν ἡγυαρείαν τοῦ καθαρισμοῦ ἀνωφελῶν ἐπίπλων. Ἐπὶ τῆς χλόης δὲν ἐπικάθηται κοινορτός. Μὰ τὰ ἐρυθρήματα τῆς Ἡοῦς καὶ τὴν μελωδίαν τοῦ Μέμνωνος, δὲν ἐννοῶ νὰ δαπανῶ τὰς πρωίας μου εἰς οἰκιακὴν ἡγυαρείαν. Εἶχον τρία πῆλινα ἡγυαία ἐπὶ τοῦ γραφείου μου, ἀλλὰ ἔφριττον συλλογιζόμενος ὅτι εἶχον ἀνάγκην νὰ ξεσκουίζωνται καθ' ἑκάστην, μέχρις οὗ ἡμέραν τινα ἐν ἀγανακτῆσει τὰ ἔρριψα ἔξω τοῦ παραθύρου. Οἱ συβαρίται καὶ οἱ φιληθδοιοὶ ἐφευρίσκουν τὰς περιττὰς χρείας καὶ ὁ κόσμος τοὺς ἀκολουθεῖ ἐπιμελέστατα. Οὕτω ἐμφιλοχωρεῖ ὁ σαρδαναπαλισμὸς. Ὄταν συλλογιζώμαι πῶς αἱ οἰκίαι μας κτίζονται καὶ πῶς πληρόνουνται (ἢ δὲν πληρόνουνται), καὶ πῶς ἡ ἐσωτερικὴ τῶν οἰκονομία διοικεῖται καὶ συντηρεῖται, ἀπορῶ ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν καταρρέει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἐπισκέπτου ὅστις ἀποθουμάζει τὰ χυδαῖα κοσμήματα τῶν αἰθουσῶν. Τὸ πρῶτον ἐρώτημα ὑπερ κινουμαι ν' ἀπευθύνω πρὸς τὸν κύριον τῆς τοιαύτης σκηνοθεσίας εἶνε, "ποῖος σὲ ὑποβαστάζει; εἶσαι εἰς ἕκ τῶν ἐνενηήκοντα ἑπτὰ οἱ ὁποῖοι ἀποτυγχάνουν, ἢ ἐκ τῶν τριῶν οἱ ὁποῖοι ἐπιτυγχάνουν? Ἀπάντησέ μου εἰς τοῦτο καὶ τότε ἴσως θὰ ἀναγνωρίσω τὰ κοσμήματα τῆς οἰκίας σου ὡς καλλιτεχνικά. Πρὶν αἱ οἰκίαι μας στολισθοῦν μετὰ ὠραῖα ἔργα τέχνης, οἱ τοῖχοι πρέπει ν' ἀνακαινισθῶσι, καὶ ὁ βίος μας ν' ἀναγεννηθῇ καὶ ὡς βάσις νὰ τεθῇ πρῶτον τὸ οἰκονομικὸν κάλλος καὶ τὸ βιονομικὸν κάλλος. Οὐτε ὠραῖον οὔτε χρήσιμον εἶνε νὰ τίθεται ἡ ἄμαξα ἔμπροσθεν τοῦ ἵππου.

Ἐρχομαι ἤδη εἰς τὸ προκείμενον. Τὸν Μάρτιον

τοῦ 1845 ἐδανείσθην ἓνα πέλεκυν καὶ κατέβην εἰς τὰ δάση τὰ παρὰ τὴν λίμνην Οὐάλδεν ἐγγύτατα ἔνθα διενουόμεν νὰ κτίσω τὴν οἰκίαν μου. Ἡρχισα νὰ κόπτω πεύκα τινὰ ὑψηλὰ καὶ νεαρά, χάριν τῆς ξυλικῆς. Εἶνε δύσκολον νὰ ἀρχίσῃ τις χωρὶς νὰ δανεισθῇ· ἀλλ' ἴσως τοῦτο εἶνε ὁ εὐγενέστερος τρόπος ὅπως ἐπιτρέψῃς εἰς τοὺς ὁμοίους σου νὰ λάβωσιν ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἐπιχειρήσειν σου. Ὁ κύριος τοῦ πελέκεως, ἐνῶ μοῦ τὸν παρέδιδε εἶπεν ὅτι τὸν ἐθεώρει ὡς κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ του. Ἄλλὰ τὸν ἐπέστρεψα ὀξύτερον παρ' ὅσον τὸν παρέλαβον, ὥστε ὁ δανειστής μου δὲν ἐζημιώθη. Ἦτο τερπνὴ κλιτὺς ἔνθα εἰργαζόμεν, καλυπτομένη ὑπὸ πευκῶν, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔβλεπον τὴν λίμνην καὶ μικρὰν ἑκτασιν γῆς ἐν τῷ δάσει ἐφ' ἧς ἀνέθρωςκον δενδρύλλια. Ὑπὸ τὴν μαγείαν τοῦ ἕαρος ἡ ζωὴ ἐφαίνετο ἐξερχομένη τῆς νάρκης τῆς. Μίαν ἡμέραν εἶδον ὄφιν εἰσελθόντα εἰς κοίλωμα πλήρες ὕδατος. Ἐκεῖ τὸν ἀφήκα κατακείμενον εἰς τὸν πυθμένα ὅτε μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπεμακρύνθη. Δὲν ἐφάνη ποσῶς ταραχθεὶς ἐκ τῆς παρουσίας μου, ἴσως διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξέλθει ἐντελῶς ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ ληθάργου. Ἐσκέφθην ὅτι δι' ὁμοίον τινα λόγον οἱ ἄνθρωποι κατάκεινται εἰς τὸν πυθμένα τῆς παρουσίας ἀρχεγόνου καταστάσεώς των. Ἄλλ' ἐὰν ἡσθάνοντο τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἕαρος ἐξεγείροντος αὐτοὺς κατ' ἀνάγκην θὰ ἤρουντο εἰς ὑψηλότερον καὶ μᾶλλον αἰθέριον βίον.

Ἐπὶ ἡμέρας ἐξηκολούθησα κόπτων καὶ πελεκῶν ξύλα ἐπίσης δὲ κεραίας, στρωτήρας καὶ ἡλους, ὅλα μὲ τὸν στενὸν μου πέλεκυν. Βραδύτερον ἐδανείσθην καὶ ἄλλα σύνεργα καὶ κατήρτισα πλήρες τὸ ὑλικόν μου. Τὴν μεσημβρίαν καθήμενος ἐν μέσῳ τῶν πευκῶν ἃς εἶχον κόψει ἔτρωγον τὸ φαγητόν μου—ψωμί καὶ βούτυρον—καὶ ἀνεγίνωσκον τὴν ἐφημερίδα δι' ἧς εἶχον τυλίξει τὸ γεῦμα μου. Δὲν ἔσπευδον νὰ περατώσω τὸ ἔργον μου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχώρουν βραδέως, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου ὁ σκελετὸς τῆς οἰκίας μου ἦτο ἔτοιμος. Ἦκουσα ὅτι εἰς ἱρλανδὸς ὄχι μακρὰν ἐκεῖθεν ἐπώλει τὴν καλύβην του καὶ ἀπεφάσισα νὰ τὴν ἀγοράσω χάριν ὑλικοῦ. Ἡ συμφωνία ἐκλείσθη μίαν ἑσπέραν. Ἀντὶ τεσσάρων δολλαρίων καὶ εικοσιπέντε ἑκατοστῶν ὁ ἱρλανδὸς ἀνελάμβανε νὰ ἀπέλθῃ πανοικεὶ τῆς καλύβης του τὰς πέντε τῆς ἐπιούσης πρωίας, ἐγὼ δὲ νὰ λάβω κατοχὴν αὐτῆς τὰς ἕξ. Τὰς ἕξ τὸν ἀπήνησα ἀναχωροῦντα μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἐν ἐνιαίῳ δέμα περιεῖχε τὴν περιουσίαν του—κλίνην, μῦλον τοῦ καφέ, καθρέπτην, ὄρνιθας—ὅλα πλὴν τῆς γαλῆς. Αὐτὴ ἐτράπη εἰς τὰ δάση καὶ κατέστη ἀγρία γαλῆ, καί, ὡς ἔμαθον βραδύτερον ἐρευνῶν τὰ κατ' αὐτήν, ἐβάδισεν ἀπερισκέπτως ἐπὶ παγίδος στηθείσης διὰ κερκοπιθήκους, καὶ οὕτω κατέστη νεκρὰ γαλῆ ἐπὶ τέλους. Πρὸ τῆς μεσημβρίας κατεδάφισα τὸ οἶκημα τοῦ ἱρλανδοῦ καὶ τὸ μετέ-

φερον εἰς τὴν περιοχὴν μου. Ἐξήπλωσα τὰς σανίδας ἐπὶ τῆς χλόης ἵνα τὰς ἐκθέσω εἰς τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ἡλίου. Νεαρὸς ἱρλανδὸς προδοτικῶς μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι εἰς συμπατριώτης του, εἰς τὸ διάστημα τῆς μεταγωγῆς μετέφερεν εἰς τὸ θυλάκιόν του ὅσα χρήσιμα μικρὰ πρᾶγματα εἶχε καιρὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ. Ὅταν ἐπέστρεψα τὸν εὐρον ἀφροντιν καὶ φαιδρὸν παρακολουθοῦντα τὴν δῆωσιν καὶ παραπονούμενον ὅτι δὲν εὕρισκεν ἐργασίαν. Νοερῶς τὸν διώρισα ἀντιπρόσωπον τῆς θεαματικῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐξομοιωτῆν τοῦ ἀσημάντου ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου γεγονότος πρὸς τὸ γεγονὸς τῆς μεταγωγῆς τῶν θεῶν ἀπὸ τὴν Τρωάδα.

Μὲ τὴν βοήθειαν γνωρίμων μου τινῶν, μᾶλλον πρὸς ἐνθάρρυνσιν ἀγαθῆς γειτονίας παρὰ ἐξ ἀνάγκης, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου συνεπλήρωσα τὴν οἰκοδομήν μου. Τὰς τέσσαρας Ἰουλίου ἤρχισα νὰ κατοικῶ ἐν αὐτῇ. Ἐμαγείρευον ἔξω τῆς κατοικίας καὶ ὀφείλω νὰ εἶπω ὅτι τοῦτο εἶνε πολὺ προσφορώτερον καὶ εὐαρεστότερον τοῦ συνηθους τρόπου τῆς παρασκευῆς τῶν φαγητῶν. Εἰς τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ὅτε αἱ χεῖρες μου ἦσαν διηνεκῶς ἀπησχολημένα, ὀλίγον ἀνεγίνωσκον, ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον τεμάχιον ἐφημερίδος ἢ σελίδος βιβλίου ὅπερ εὕρισκον, μὲ ἔτερπε καὶ μ' ἐδίδασκεν ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἡ Ἰλιάς. Πράγματι ἐξετέλει τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Τίς οἶδε μήπως ἐὰν οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύαζον τὰ οἰκήματά των διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν, καὶ ἐπορίζοντο τροφήν δι' ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας των ἀπερίττως καὶ ἐντίμως, τίς οἶδε μήπως ἡ ποιητικὴ λειτουργία θὰ ἀνεπτύσσεται εἰς πάντας, ὅπως πάντα τὰ πτηνὰ ἄδουσιν ὅταν τοιοῦτοτρόπως ἀσχολοῦνται? Ἄλλὰ φεῦ! πράττομεν ὡς οἱ κόρακες καὶ οἱ κούκκοι ὅτινες ἀποθέτουσι τὰ ὠὰ των εἰς φωλεὰς κτισθείσας ὑπὸ ἄλλων πτηνῶν, καὶ οὐδεμίαν γηθοσύνην παρέχουσι τοῖς διαβάταις διὰ τῶν ἀμούσων φωνῶν των. Θὰ παραιτήσωμεν ἄραγε διὰ παντὸς εἰς τὸν ξυλουργὸν τὴν ἡδονὴν τοῦ οἰκοδομεῖν? Ἰσως εἶπη τις, ἄρα γε περιφρονητέον πρᾶγμα εἶνε ἡ ἀρχιτεκτονικὴ; Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ῥυθμὸς μίᾳς οἰκίας δὲν εἶνε τι ἐπιπρόσθετον ἔξωθεν. Ἄν δὲν εἶνε ἀπαύγασμα τοῦ ψυχικοῦ ῥυθμοῦ τῶν ἐνοίκων δὲν ἔχει λόγον, ἄρα οὔτε κάλλος. Ὁ ἡρωϊκὸς στρατιώτης δὲν ζωγραφίζει τὸν ἡρωϊσμόν του ἐπὶ τῆς σημαίας του. Ἴδὸν ἐπιφυλάσσει ὡς ἐκπληξίῳ τοῦ ἐχθροῦ. Πᾶσα ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καλλονὴ ἦν βλέπω, γνωρίζω ὅτι βαθμηδὸν ἐβλάστησεν ἐκ τῶν ἔνδον πρὸς τὰ ἔξω ὡς ἐκ τῶν χρειῶν καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἐνοίκου, ὅστις εἶνε ὁ μόνος οἰκοδόμος—ὡς ἐξ ἀνεπιγνώτου τινὸς φιλαληθείας καὶ ἐξευγενισμοῦ, χωρὶς καν μνεῖα νὰ γίνεταί περὶ τοῦ θεαθῆναι. Ὅσην ἴποτε δὲ νέα καλλονὴ τοιοῦτου εἶδους εἴμαρται νὰ προκύψῃ, θὰ προηγηθῇ αὐτῆς παρομοία ἀνεπίγνωτος καλλονὴ βίου.

εἰς τὸ πνεῦμα ὑφ' ὃ ἡ πράξις ἐκτελεῖται. Τὰ πράγματα καὶ αἱ πράξεις ἐκλείπουν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτῶν μένει. Τὴν αὐτὴν ιδιότητα τοῦ ἐμμένειν ἔσαεἰ ἔχει καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ τὸ σῶμα εἶνε ἀπλή ἐκφρασις δυναμένη νὰ λάβῃ μυρίους τύπους.

Ἡ ψυχὴ χρήζει καλλιεργείας διὰ ν' αὐξάνῃ. Μεγάλῃ ψυχῇ εἶνε προῖον ἀναριθμητῶν αἰῶνων καὶ μεγίστης ἐπιμελείας. Ἡ παραγωγή τοῦ θαυμασίου προῖοντος τούτου ἀπετέλεσε πάντοτε τὸ ἐλατήριον πάντων τῶν θρησκευτικῶν συστημάτων καὶ θ' ἀποτελέσῃ ἐφεξῆς τὸν σκοπὸν παντὸς κοινωνικοῦ θεσμοῦ. Τὸ άτομον καὶ ἡ κοινωνία ἔχουσι τοιαύτην ἀλληλεπίδρασιν, ὥστε ἡ καλλιέργεια ἑκατέρου δέον νὰ εἶνε ταυτόχρονος. Πράγματι ἀμφοτέρων ἡ αὐξήσις συμπίπτει καὶ εἶνε ἀνέφικτος ἢ ἐξέλιξις τοῦ ἑνὸς ἀνευ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἄλλου. Οἱ κοινωνικοὶ θεσμοὶ δέον ν' ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς, πᾶσα δὲ ἀτομικὴ ψυχὴ νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἑαυτῆς καλλιεργείας καθ' ὅσον τοῦτο βοηθεῖ τὴν αὐξήσιν τῆς κοινωνικῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ τῆς κοινωνίας εἶνε ἡ τροφὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ τὸ γάλα ὅπερ τῇ παρέχει τὸ ἀρύεται ἐκ τῆς συμπτώσεως καὶ τῆς συλλειτουργίας τῶν στοιχείων ἑκάστης ἀτομικότητος. Ἐκάστη ψυχὴ χρησιμεύει ὑπὲρ ἑκάστης ψυχῆς ἀλλ' οὐδεμία δύναται ν' αὐξήσῃ ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἡ ψυχὴ δὲν αὐξάνῃ ἐλαττοῦται ἀκατασχέτως. Μικρὰ ψυχὴ δύναται νὰ κατοικήσῃ ἀτελῆ ὀργανισμὸν ὑπάρχει δὲ βαθμὸς ψυχικοῦ μεγαλείου δι' ὃ ὁ νῦν ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς εἶνε ἀτελής, καὶ βαθμὸς ψυχικοῦ μεγαλείου δι' ὃν δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη σωματικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος βαθμὸς εἶνε ὁ ὑπατος καὶ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς μακράωνος πορείας τῆς ψυχῆς, ἥτις τότε εἶνε ἀπηλλαγμένη τέλεον τῶν περιορισμῶν καὶ τῶν νόμων τῆς ὕλης. Οἱ ἐκ τῆς ὕλης περιορισμοὶ ἐχρησίμευσαν πρὸς διακέντησιν τοῦ πόθου τῆς ψυχῆς ὅπως ὀδεύῃ, ὅπως δηλαδὴ ποθῇ τὸ ἀγαθὸν τὸ ὅποιον εὐρίσκεται ἐκτὸς τῆς ὕλης μόνον. Ὅχι ὅτι ἡ ὕλη εἶνε τι φύσει κακόν. Κακὸν ὑπάρχει μόνον ἀρνητικῶς, θετικοῦ ὄντος μόνου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἡ πείρα τοῦ κακοῦ εἶνε πρόδρομος τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἔλξεως. Τὸ κακὸν συνίσταται εἰς τὸ σφάλλιν καὶ τὸ σφάλλιν εἶνε σύμφυτον τῇ ὕλει. Φθάσασα εἰς τὸν ὑπατον αὐτῆς βαθμὸν ἀναπτύξεως ἡ ψυχὴ δὲν ὑπόκειται πλέον εἰς σφάλμα. Γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀπὸ τῶν περιορισμῶν τῆς ὕλης διαφυγὴ εἶνε οὕτω τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν. Ὁ πλουτισμὸς τῆς διανοίας δὲν ἀρκεῖ πρὸς οἰακοστρόφησιν τῆς ψυχῆς διὰ μέσου τοῦ ὠκεανοῦ τῆς ὕλης. Ἐξ ἐναντίας εἰν δὲν συνδυάζεται πρὸς λεπτότητα καὶ τρυφερότητα καρδίας ἢ ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς ὕλης περιπλάνησις ἔσται ἀτελετήτος, ἐκτὸς εἰν ἡ καταβύθισις θέσῃ τέρμα. Περιπλάνησιν ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς ὕλης λεγῶν ἐννοῶ

σειρὰν ἐνσαρκώσεων τῆς ψυχῆς ἐλκομένης αὐθις καὶ αὐθις εἰς ἀρχαίας ἔξεις. Ὁ θάνατος ἀπλῶς δὲν εἶνε διαφυγὴ εἰν ἡ ἐπιζῶσα ψυχὴ αἰσθάνεται ἀκατάσχετον ἀνάγκην νὰ ἐνσαρκωθῇ καὶ αὐθις. Ἐὰν ἐν ἑκάστη ἐνσαρκώσει λαμβάνῃ πρόνοιαν νὰ ἐλλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελλουσῶν ἐνσαρκώσεων καθιστώσα ἑαυτὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πνευματικὴν καὶ αἰσθητικὴν διὰ προσηκούσης καλλιεργείας δύναται νὰ προσδοκᾷ ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ μετὰ θάνατον κατάστασις αὐτῆς νὰ εἶνε τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην νέας ἐνσαρκώσεως, ἄλλως ἢ ὅλη ὑπαρξις αὐτῆς θὰ συνίσταται ἀπὸ ἀλληλοδιάδοχον σειρὰν θανάτων καὶ γεννήσεων, ἢ δὲ μετὰ ἑκαστον θάνατον κατάστασις αὐτῆς εἶνε συνέχεια τῶν φροντίδων, παθῶν καὶ ἐνοχλήσεων τοῦ βίου, τόπος δὲ διαμονῆς ἢ γῆτην ἀτμοσφαῖρα καὶ ὅ,τι σπείρει ἐν ἑκάστη ἐνσαρκώσει θὰ θερίσῃ ἐν τῇ προσεχεῖ. Οὕτω τὰς δοκιμασίας ἡμῶν δέον ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐζήσαμεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἡμῶν ἐνσαρκώσει καὶ δυνάμεθα νὰ παρασκευάσωμεν ἤδη τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς μέλλει νὰ ζήσωμεν ἐν τῇ προσεχεῖ ἐνσαρκώσει μορφούντες ἀναλόγως τὸν χαρακτήρα μας. Ἐνταῦθα ἐγκεῖται ἡ ἡμετέρα ἐλευθερία ἐνεργείας καὶ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος εὐθύνη ἡμῶν. Ἡ ψυχὴ διαρκούσης τῆς ἐνσαρκώσεως αὐτῆς εἶνε ὡσεὶ ἔλαιον ἐντὸς λαμπτήρος, τῇ ἐπέλεύσει τοῦ ὀξυγόνου ἀνάπτει καὶ φέγγει. Ὅπως ἡ φλόξ εἶνε προῖον τῆς ἐν τῷ λαμπτήρι ἐπικοινωνίας τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ ἐλαίου, οὕτω τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶνε προῖον τῆς ἐν τῷ σῶματι ἐπικοινωνίας τοῦ παγκοσμίου ἤτοι θείου πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Ἐντεῦθεν ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ φέγγῃ ἐνόσω δὲν ἐπικοινωνεῖ πρὸς αὐτὴν τὸ θεῖον πνεῦμα. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων εἶνε λαμπτήρες περιέχοντες μὲν ἔλαιον ἀλλὰ ἐσβεσμένοι ἢ μὴ ἀναφθέντες. Δὲν πολλαπλασιάζουσι τὸ δοθέν αὐτοῖς τάλαντον. Βεβαίως πολὺ ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἐλαίου. Ἀρίστης ποιότητος εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ ἥτις καὶ εὐκόλως ἀνάπτει μεταδιδόμενου αὐτῇ τοῦ θείου φωτὸς καὶ ζωηρότερα λάμπει.

Ὁ γνήσιος ποιητὴς εἶνε δημιουργὸς διότι ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀτενίσῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς καὶ ν' ἀντλή πραγματικότητας. Οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι πολὺ μικρὸν βασίλειον μόνον τέσσαρες τοῖχοι ὀρίζουσιν αὐτό. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς εἶνε βασιλεὺς ἀπεράντου κόσμου διήκοντος εἰς τὰ ἔνδον ἐπ' ἀπειρον καὶ ἱκανοῦ ἐπ' ἀπειρον νὰ ἐπιδραψιλεύῃ πᾶν πραγματικὸν ἀγαθὸν εἰς τὸν μονάρχην αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς εἶνε ὑπέρτατος ἐν αὐτῷ καὶ πανταχοῦ παρών· ἀγαπᾷ πᾶν ὅτι ἐν τῷ βασιλείῳ του ὑπάρχει, αἰσθάνεται σφοδρότερον καὶ βαθύτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ὅταν ἄδη δὲν ἀκούομεν μόνον τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἐν τοῖς στίχοις του τὸ ἡλιόφως γελά καὶ τὰ ὄρη χαρ-

μοσύνως ἀντηχοῦσι. Σύμπασα ἡ θάλασσα καὶ ἡ σεμνὴ λαλιά της εἶνε κτήμα τοῦ ποιητοῦ. Ἐκμυστηρεύονται αὐτῷ αἱ νηρηίδες καὶ τὸν ἀγαπῶσι σφόδρα αἱ νύμφαι τῆς γῆς. Ὁ ποιητὴς γινώσκει τὸ πνεῦμα πάντων τῶν συγκώντων πραγμάτων· πολλαπλασιάζεται ἐν τῇ συνειδήσει πάντων τῶν ἐμψύχων. Εἶνε νέος μετὰ τῆς νεότητος τῆς φύσεως καὶ πανόπτης ὡς ὁ ἀστερόεις οὐρανός. Ὁμοίος ὢν θεῷ εἶνε προσφιλὴς τοῖς θεοῖς, καὶ, ἀρκεῖ νὰ θέλη, τὰ πάντα οἱ θεοὶ ἀνακοινοῦσιν αὐτῷ. Μόνος ἐξ ὄλων τῶν υἱῶν τῆς ἀνθρωπότητος ὁ ποιητὴς νοεῖ.

Μιάτην προσπαθεῖ τις νὰ φαντασθῇ ἀνυπαρξίαν. Εὐκόλως φανταζόμεθα μεταμορφώσεις, ἢ ἀόρατον οὐσίαν ἐν ἣ λαυθάνει τὸ σπέρμα τοῦ σύμπαντος ἀλλὰ τὸ μηδὲν οὐδέποτε ἢ διάνοια πράγματι θὰ κατορθώσῃ νὰ συλλάβῃ. Τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος τούτου θὰ κατανοήσῃ τις ὅταν σκεφθῇ ὅτι οὕτω καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἀδυνατεῖ ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξίν ἀντικειμένου ὅπερ βλέπει ἐνώπιόν του ὑπάρχον. Τὸ ἀντικείμενον εἶνε φωτογραφημένον ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ ὄργανου του καὶ οὐδεμία δύναμις ἐξαιρέσει παραφροσύνης θὰ δυνηθῇ νὰ ματαιώσῃ τὴν πληροφορίαν ἣν τὸ ὄργανον τοῦτο τηλεγραφίζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἐπίσης ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου. Οὐδεμία δύναμις ἐξαιρέσει καταστροφῆς τῆς ψυχικῆς ἰσορροπίας, δύναται νὰ ματαιώσῃ τὴν ταυτότητα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου. Ἡ οὐσία ἐξ ἧς ὁ κόσμος ἐξεπορεύθη καὶ ἡ οὐσία ἐξ ἧς ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος προέκυψεν εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή. Ἡ ἀδυναμία δὲ ἡμῶν ὅπως φαντασθῶμεν παντελῆ ἀνυπαρξίαν δηλοῖ ὅχι μόνον ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶνε μόριον τῆς παγκοσμίου οὐσίας, ἀλλ' ὅτι ἡ οὐσία αὕτη δὲν ἔσχε ποτὲ ἀρχήν, καὶ προσέτι, κατὰ συνέπειαν, ὅτι θὰ ὑπάρχῃ αἰωνίως· ὅτι ὁ ὑλικὸς κόσμος ἔσχε ἀρχήν, δὲν ἀρνεῖται ἢ διαίσθησις, τουτέστιν ὁμολογεῖ ὅτι ἡ οὐσία τοῦ κόσμου ὑπῆρξε ποτὲ ἀνεκδήλωτος· ὑπῆρξε δηλαδὴ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ κόσμος δὲν εἶχε εἰσέτι ἐκκολαφθῆ ἐκ τῆς οὐσίας· περιείχετο ἐν αὐτῇ, ἐν σπερματικῇ καταστάσει ἀκριβῶς ὅπως τὸ ὄν περιέχει ὀλόκληρον τὸ μέλλον νὰ ἐκκολαφθῇ ὄν. Ἐν παρόδῳ εἰπεῖν, ἡ λέξις ΩΝ εἶνε μία ἐκ τῶν περιεργωτάτων συμπτώσεων λεξιγονίας καὶ διαισθήσεως. Ἡ ἀμοιβαία μεταθέσις τοῦ Ω καὶ τοῦ Ο παράγει τὰς λέξεις Ο ΩΝ. Τὸ ἄρθρον εἶναι οἷον ἀπαραίτητον ὑποδεικνύν τὴν ἐνότητα τῆς οὐσίας καὶ ἡ μετοχὴ ἐν τῷ ἐνεστώτι χρόνῳ αὐτῆς ὑπενθυμίζει τὸ αἰώνιον ΝΤΝ. Εἶδος τι ἀμοιβαίας μεταθέσεως τῶν στοιχείων ἐξ ὧν ἡ οὐσία συνίσταται βεβαίως συνετέλεσεν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου, καθ' ὃν τρόπον ὁ ἠλεκτρισμὸς παράγεται ἐξ εἶδους ἀμοιβαίας μεταθέσεως τῶν μορίων τῆς ἠλεκτριζομένης ὕλης. Ἡ γένεσις τοῦ κόσμου εἶνε ἡ τρίτη πράξις τοῦ δράματος. Πρώτη εἶνε ἡ οὐσία αὕτη καθ' ἑαυτήν,

δευτέρα ἡ δράσις δι' ἧς τὰ μόρια αὐτῆς κινητοποιοῦνται. Πρώτου δυὰς ἐν ἐνότητι, εἶτα τριάς ἐν ἐνότητι. Ὁ νόμος οὗτος ἰσχύει ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὸ ὄλον τῆς οὐσίας ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἕκαστον μόριον αὐτῆς. Πᾶν μόριον τῆς οὐσίας ἐπομένως ἐκάστη ψυχὴ εἶνε πρῶτον δυὰς ἐν ἐνότητι εἶτα τριάς ἐν ἐνότητι. Ὅπως τὸ σύμπαν εἶνε ἐκδήλωσις τῆς παγκοσμίου οὐσίας οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐκδήλωσις τῆς ψυχῆς. Τὸ σύμπαν νοεῖ καὶ αἰσθάνεται κατὰ λόγον τῆς καταπληκτικῆς ἀπειρίας του. Ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος νοεῖ καὶ αἰσθάνεται ἐν σμικρῷ. Ἐχει συναίσθησιν ἰδίου Ἐγὼ ὅπερ εἶνε ἀντανάκλασις τοῦ μεγάλου καὶ ἀκεραίου Ἐγὼ οὐ συναίσθησιν ἔχει τὸ σύμπαν. Ἡ ψυχὴ σύγκεται ἐκ δύο στοιχείων, ἄρρενος καὶ θήλεος, ὅπως τὸ ὕδωρ σύγκεται ἐξ ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου. Ἄρσεν καὶ θῆλυ εἰσὶν ἐπίσης τὰ δύο συστατικὰ τῆς ψυχῆς τοῦ Σύμπαντος ἦτοι τῆς Οὐσίας. Τὸ ἄρσεν καὶ τὸ θῆλυ συλλειτουργοῦσιν ἐν τῇ Οὐσίᾳ καὶ δρῶσιν ἐκ τῶν ἔνδον εἰς τὰ ἔξω. Ἡ οὐσία πάντοτε εἶνε ἔνδον, ἀλλὰ τὸ προῖόν αὐτῆς, ὁ Κόσμος, εἶνε ἐξωτερικεύσις τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς. Ὁ ὄρατος κόσμος εἶνε χημικὴ ἀλλοίωσις τῆς θείας οὐσίας. Διὰ τοῦτο ἡ ἐρευνὰ τῶν νόμων τῆς ὕλης ἀγεί εἰς τὴν γνώσιν τῶν ἰδιοτήτων τῆς οὐσίας—ἰδιοτήτων συγκεφαλαιουμένων εἰς δύο κυριώδεις—πλήρη θέλησιν καὶ πλήρη ἀγάπην, ἢ ἄλλως, πλήρη Νουν καὶ πλήρη Καρδίαν, ἢ ἄλλως, τέλειον ἄρρεν καὶ τέλειον θῆλυ. Ὁ Νους ἀπολαύει πάσης εὐλαβείας καὶ τιμῆς. Ἄλλ' ἢ Καρδία; Ὁ Ἄνηρ κυριαρχεῖ ἀλλ' ἢ Γυνή; Τί θὰ ἦτο ἡ ἀνθρωπότης ἐὰν ἡ Γυνὴ ἀνεβιβάζετο εἰς τὸν προσήκοντα αὐτῆς θρόνον; Θὰ ἦτο ἀληθῆς ἀνθρωπότης καὶ ἡ ἐκφρασις αὕτη ἀρκεῖ ὅπως δηλώσῃ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος της. Ἡ Καρδία δὲν τιμᾶται, ἐντεῦθεν ἡ ἀνθρωπότης δὲν εἶνε ἀληθῆς ἀνθρωπότης. Ὁ Νους καὶ ἡ Καρδία δὲν ἀποτελοῦσι ἀρμονικὸν ζεῦγος, ἐντεῦθεν αἱ ἐπικρατοῦσαι ἰδέαι εἶνε νοσηραὶ καὶ παράφρονες. Ὁ Νους διεξευγμένος ὄν ἀπὸ τῆς Καρδίας παραπαλεῖ, ἐπιδιώκει τὰ ἀνάξια ἐπιδιώξεως καὶ παραγνωρίζει τὰ πολύτιμα. Μὴ φωτιζόμενος ὑπὸ αἰσθήματος ἐκλαμβάνει ἀμοιρα σημασίας τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων. Δεσπότης κωφεύων εἰς τὴν ἐκφρασιν τοῦ ἄλλου, ἀποκρούων τὰς ἀξιώσεις τῆς Εἰρήνης, σκληρός, ἀδικος καὶ ἐπιθετικός, ἀλαζών καὶ περιορισμένος. Λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι ὅτι ὁ νους τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὄρια πέραν τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ νὰ χωρήσῃ. Ἀληθέστατον, καὶ ὁ λόγος τοῦ περιορισμοῦ τούτου εἶνε ἡ διάζευξις τοῦ Νοῦ ἀπὸ τῆς Καρδίας. Δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὀρίζων εἰς ὃν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα θὰ ἠδυνάτετο νὰ εἰσδύσῃ, ἐὰν ἐτηρεῖτο ἡ ἰσορροπία μετὰ τῆς ἄρρενος καὶ τῆς θηλείας φύσεως αὐτοῦ. Δὲν θὰ ὑπῆρχε βαθμὸς ἐντελείας εἰς ὃν θὰ ἠδυνάτετο νὰ φθάσῃ, οὔτε δόξα μείζων τῶν δυνάμεων του.